هەرێمی کوردستانی عێراق
ئەنجوومەنی نیشتمانیی
کوردستانی عێراق

ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

١٤

١٩٩٧ ـ بەرگی چواردەیەم

چاپی یەکەم ١٩٩٨

پێڕست:

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی كردنەوەی خولی یەكەمی ساڵی ١٩٩٧ یەك شەممە ڕێكەوتی ٩/٣/١٩٩٧. ———— ل٥

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (١) سێ شەممە ڕێكەوتی ١١/٣/١٩٩٧ ———— ل١٥

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٢) چوارشەممە ڕێكەوتی ١٩/٣/١٩٩٧ ———— ل٢٧

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٣) دووشەممە ڕێكەوتی ٢/٦/١٩٩٧ ———— ل٩٧

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٤) دووشەممە ڕێكەوتی ٩/٦/١٩٩٧ ———— ل١١٩

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٥) سێ شەممە ڕێكەوتی ١٠/٦/١٩٩٧ ———— ل١٦٧

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٦) چوارشەممە ڕێكەوتی ١١/٦/١٩٩٧ ———— ل٢٠٣

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٧) دووشەممە ڕێكەوتی ١٦/٦/١٩٩٧ ———— ل٢٧٧

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٨) سێ شەممە ڕێكەوتی ١٧/٦/١٩٩٧ ———— ل٢٩٧

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (٩) چوارشەممە ڕێكەوتی ١٨/٦/١٩٩٧ ———— ل٣١٧

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (١٠) سێ شەممە ڕێكەوتی ٢٤/٦/١٩٩٧ ———— ل٣٢١

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (١١) چوارشەممە ڕێكەوتی ٢٥/٦/١٩٩٧ ———— ل٣٥٥

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (١)ی نائاسایی یەك شەممە ڕێكەوتی ٦/٧/١٩٩٧ ———— ل٣٧٣

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

مادە سێ دەخەینە دەنگدانەوە. چ تێبینیەک نییە؟ کێ لەگەڵە؟.. سوپاستان دەکەین. کێ لەگەڵ نییە؟.. بەزۆربەی دەنگ پەسەند کرا. وەکو بڕیار ئەم هەموار کردنە دەخەینە دەنگدانەوە. کێ لەگەڵە؟.. سوپاستان دەکەین. کێ لەگەڵ نییە؟.. بڕیارەکە بەزۆربەی دەنگ پەسەند کرا.

خاڵی سێ لەبەرنامەی کارمان یاسای بەرابەر کردنی بڕوانامەی خوێندنی ئایینی لەکوردستاندا، فەرموو مامۆستا مەلا محسن ئەگەر تەشریف بێنیتە ئێرەوە لەگەڵ لیژنەی یاسا، روون کردنەوەیەک لەسەر ئەو بابەتە هەیە.

بەڕێز مەلا موحسین خالید مستەفا:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماوەیەکە دەمانەوێ کە بڕوانامەی خوێندنی ئیسلامی سەر بەوەزارەتی ئەوقاف ڕەسمیەتێکی هەبێت. بڕیار دراوە لەسەر هەمواركردنی ئەو بڕوانامەیەی قۆناغی ناوەندی ودواناوەندی وەکو خوێندنی ئەکادیمی لەناوەندی ودواناوەندی بەرەسمی حیسابی بۆ بکرێ، هەم بۆ دامەزراندن و هەم بۆ وەرگرتن لەو زانکۆیانەی کە تایبەتمەندار بەئیسلامین، واتە لە کۆلیژەکان و خوێندنی ئیسلامی بتوانن لەدوای شەشی دواناوەندیی وەربگیرێن، دیارە ئەمەش کاتی خۆی بڕیاری ئەو قوتابخانە ئایینیانە لەحکومەتی مەرکەزیدا دراو هەشت پۆلە. ئەم هەشت پۆلە پۆلی یەکەمیان دوای تەواو کردنی قۆناغی شەشی سەرەتایی لەوێ وەردەگیرێ بە بڕیارێکی تایبەتی. ئەم شەش ساڵی یەکەمیان، ئەوەی لێرە کە لە پرۆژەکەدا هاتووە تەنها مەبەستەکە شەش ساڵی یەکەمیانە ومەبەستەکە قۆناغی حەوت وهەشت نییە، قۆناغی حەوت وهەشت ئەوە دوایی بە پرۆژەیەکی تر باسی لێ دەکرێ، ئێستا ئەوەی کە لەبەردەستمان دایە تەنها ئەوەیە قۆناغی سێی ناوەندی خوێندنی ئیسلامی سەر بەوەزارەتی ئەوقافە لەگەڵ شەش، کاتێک کە دەردەچن بەرابەری ئەم بڕوانامەیان بکرێ بەقۆناغی سێی ناوەندی خوێندنی اکادیمیەی سەر بەوەزارەتی پەروەردە لەگەڵ شەشەکەی، بۆ مەبەستی وەرگرتن و دامەزراندنیان بە وەزیفەی ئیمام لەگەڵ ڕێزماندا، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سوپاس مامۆستا، لیژنەی یاسا ڕاپۆرتێکیان هەیە دەربارەی ئەو بابەتە با بفەرموون.

بەڕێز کاکەرەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

چەند شتێک لەپرۆژەکەی وەزارەتی ئەوقافدا هاتووە، ئەوەی کەسەرۆکی لیژنەی ئەوقاف فەرمووی لەگەڵ بابەتی دانیشتگا دەورەیەکیان کردۆتەوە لەئەوقاف داوایان کردووە ،کە دبلۆمیان پێ بدرێ ئێمەش لیژنەی یاسا ڕامان لەسەر پرۆژەکە ئەوەیە ئێستاکە بۆبەڕێزتانی دەخوێنینەوە:

ورد في مشروع قانون معادلة شهادة المدارس الدينية التابعة لوزارة الاوقاف والشؤون

الاسلامية عدة مواد متفرقة ممكن معالجتها من قبل جهات اخرى دون الحاجة الى اصدار تشريع بذلك عليه فان :

١- طلب تخصيص عشرة مقاعد دراسية لخريجي الدراسة الاعدادية من العشرة الاوئل في كليات الشريعة ـ الاداب قسم الدراسات الاسلامية غير وارد لان هذا الموضوع هو من اختصاص القبول المركزي والسياسة التعليمية لمجلس التعليم العالي في الاقليم.

٢- ان طلب اعتبار السنتان الدراسيتان في معهد الائمة والخطباء لوزارة الاوقاف والشؤون الاسلامية سنتين تقويميتين لغرض التعيين في الوظائف الدينية ومنحهم شهادة دبلوم هو الاخر غير وارد لاصدار تشريع بذلك ،حيث ان هذا الموضوع يتطلب معالجته بالتنسيق مع وزارة التربية ومجلس التعليم العالي لان شهادة الدبلوم العالي لايمكن منحها اعتباطا من قبل الوزارات الابعد تقييم المناهج الدراسية من قبل الجهات ذات الاختصاص.

٣- ان طلب اعفاء الائمة والخطباء من الخدمة الالزامية غير وارد قانونا، حيث ان قانون الخدمة الالزامية لم يطبق في الاقليم، ومن الممكن النظر في الموضوع بعد تطبيق ذلك القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن، هەروەها داواکەی ئەوانە ئەگەر پەیمانگا کرابێتەوە پێویستە بە یاسا بکرێتەوە. ئەگەر یاسا هەیە پێویست نییە یاسا دابنرێت وئەگەر یاساش نییە پێویستە ئەو پەیمانگایە دیراسەت بکرێت، هەڵسەنگاندنی پرۆگرامەکانی لەلایەنی هونەرییەوە و بریار بدرێ کە ئەو بروانامانە چییە؟ ئەگەر پێویست بە یاسا بوو ئەو کاتە بەرز دەکرێ ویاسایەکی بەرامبەری بۆ دەردەچێ، سەبارەت بە بەرابەر کردنی بروانامەی قوتابخانەکانی ئەوقافیش ئەوەش بە پرۆژە کردوومانە، چونکە توانا هەیە لەبەر ئەوەی تاقیکردنەوەی وەزاری دەدەن وئێستا پرۆژەکەمان ئامادە کردووە بەبڕگەیەک ئەویش بەرابەری بروانامەی ئەو قوتابخانە ئایینیانەی کە سەر بەوەزارەتی ئەوقافن، بەرابەری دواناوەندی وناوەندییە بۆ کۆلیژی شەریعە وکۆلیژی ئاداب بەشی خوێندنی ئیسلامییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

سوپاس بۆ کاکەرەش لە لیژنەی یاسا بۆ ئەو ڕوونکردنەوانەی. فەرموو مامۆستا مەلا محەمەد تاهیر.

بەڕێز مەلا محەمەد تاهیر محەمەد زین العابدین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

ڕاپۆرتی لیژنەی یاسا لە شوێنی خۆیەتی بەڵام تێبینی من لەسەر ئەوە کە لە بنەڕەتدا ئەو یاسایەی کە دامەزراندنی قوتابخانەکەی پێ کراوە دوا قۆناغەکەی کە پێی دەڵێن حەوت وهەشت بە دبلۆم حساب کراوە، ئێمە لەگەڵ ئەوەین، ئێمە حکومەتی هەرێم لەگەڵ خوێندنی باڵا، لەگەڵ لیژنەی تایبەتمەند داوا کراوە قۆناغی کەپێی دەڵێن حەوت وهەشت ناوی بنرێ بە (معهد العالی للائمە والخطباء)واتە ئێمە هیچ یاسایەکی زیادمان داوا نەکردووە لە پرۆژەی ئەوقاف، سوپاس.

بەڕێـز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــــومـــــــەن:

کاکەڕەش فەرموو.

بەڕێز کــاکـــەڕەش مـــحـــەمـــەد نەقـــشـــبـــەندیی:

بەڕێـز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــــومـــــــەن.

وەکو بەڕێز مامۆستا محەمەد تاهیر فەرمووی ئەگەر یاسا و بڕیار هەیە، لە حکومەتی مەرکەزی یاساکە کاری پێکراوە (نافذ المفعول) پێویستی بە یاسادانانێکی نوێ نییە، ئێمە یاسایەکی بۆ دابنێین، ئەگەر شتێکی تازەش بێ ئەبێ دیراسەت بکرێ لە هەموو ڕوویەکی هونەریەوە. لە زانکۆ و خوێندنی باڵا و وەزارەتی پەروەردە وئینجا پرۆژەیەکی پێ پێشکەش بکرێ، سوپاس.

بەڕێـز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــــومـــــــەن:

فەرموو مەلا محسن.

بەڕێز مـــەلا مـــوحـــسین خـــالیـــد مـــســـتـــەفـــا:

بەڕێـز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــــومـــــــەن.

ئەگەر بکرێ خاڵی یەکەمی ئەم بابەتە بکرێتە بڕیار، لە دوای خاڵی یەکەمی ئەو بابەتە خوێندنی باڵایە ئەو کاتە قسەیەکی لێ بکرێ، سوپاس.

بەڕێـز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــــومـــــــەن:

پرۆژەکە بەو شێوەیە هاتووە کە لیژنەی یاسا دەی خوێنێتەوە، ئەمە داخلی بەرنامەی کاری ئێمە بووە، ئەو ڕاسپاردانەی کە بە شێوەی ڕاپۆرت خوێندرایەوە لەلایەن (کاکەڕەش)ەوە ڕای لیژنەی یاسا بوو دەربارەی ئەو پرۆژەیە بەگشتی. جارێ ئێمە بەرنامەی کارمان ئەم بڕیارەیە وئەم بڕیارەش دەخەینە گفتوگۆوە، ئێستاکە ئەگەر چ پێشنیارێکی تر هەبوو یا هەر پرۆژەیەکی تر بە دەستەوە بێ ئەوە بە پێی پێڕەوی ناوخۆی پەرلەمان پێشکەشی بکەن ئێمە بەرچاوی لیژنەی پەیوەندیدار وئەنجوومەنی وەزیرانی دەخەین بۆ ئەوەی بڕیارێکی لەسەر بدرێ. ئێستا ئەمەمان لەبەر دەست دایە، فەرموو کاکەڕەش.

بەڕێز کــاکـــەڕەش مـــحـــەمـــەد نەقـــشـــبـــەندیی:

بسم الله الرحمن الرحيم

باسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستان العراق

رقم القرار

تأريخ القرار

قرار

استناداً الى احكام الفقرة الاولى من المادة السادسة والخمسين من القانون رقم« ١ » لسنة ١٩٩٢ وبناءاً على ما عرضه وزير الاوقاف ووافق عليه مجلس الوزراء قرر المجلس الوطني

بجلسته المنعقدة بتاريخ / /١٩٩٧ اصدار القانون الآتي:
قانون معادلة شهادة المدارس الدينية التابعة لوزارة الاوقاف لمرحلتي المتوسطة والاعدادية بشهادتي المتوسطة والاعدادية.

المادة الاولى:-

تعادل الشهادة الدراسية للمرحلتين (المتوسطة والاعدادية) للمدارس الدينية التابعة لوزارة الاوقاف والشؤون الاسلامية بشهادتي الدراسة المتوسطة والاعدادية لغرض التعيين والقبول في كلية الشريعة وقسم الدراسات الاسلامية في كلية الاداب بجامعات الاقليم وذلك بعد اجتيازهم الامتحانات الوزارية المقررة قانوناً.

المادة الثانية:

على الوزراء المختصين تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة الثالثة:-

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سوپاس، ئەوە بەگشتی بوو، دێینەوە سەر مادده یەک، بەڵام یەک تێبینی بچووک هەیە پێش ئەوەی بچینە سەر مادەی یەک ناونیشانی ئەو یاسایە (معادلة شهادة المدارس) تۆزێ ئەگەر کورت بکرێتەوە چونکە زۆر درێژە وەکو تێبینییەک. بابزانین کاکەڕەش چ دەڵێ؟

بەڕێز کاکەڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

چونکە دوو جۆر قوتابخانەی ئایینی هەیە، دوایی تێکەڵاوییەک پەیدا دەبێ، قوتابخانەی ئایینی وناوەندی ئایینیش هەیە ئەوان بە خۆیان بڕوانامەیان بەرابەرە، مەسەلەکە ئەو قوتابخانانەیە کە سەر بە وەزارەتی ئەوقافن تەنیا ئەوەیە دەنا ئەوانی دی بەرامبەرن. ئەگەر روونی نەکەینەوە نابێت، بەڵام ئەگەر بڵێین لە بنەڕەتی ماددەکەدا هەیەو لە ناونیشانەکەیدا نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

جا ئەوە خۆی بیرۆکەکە هەر عینوانەکەیە، تەنها عینوانەکە هەڵ گرین چونکە درێژە، (قانون معادلة شهادة المدارس الدينية) بابڵێین یاساکە بەو ناوەوە بێ باشە، سوپاستان دەکەین. مادام وایە فەرموو مادده یەک بخوێنەوە بۆ ئەوەی بیخەینە گفتوگۆو دەنگدانەوە.

بەڕێز کاکەڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الاولى:-

تعادل الشهادة الدراسية للمرحلتين (المتوسطة والاعدادية) للمدارس الدينية التابعة لوزارة الاوقاف والشؤون الاسلامية بشهادتي الدراسة المتوسطة والاعدادية لغرض التعيين والقبول

في كلية الشريعة وقسم الدراسات الاسلامية في كلية الأداب بجامعات الاقليم وذلك بعد اجتيازهم الامتحانات الوزارية المقررة قانوناً.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

پێش ئەوەی ماددەی یەک بخەینە دەنگدانەوە، دەرگای گفتوگۆ کراوەیە، با ناونووس بکەین. تەنها د.ادریس. فەرموو کاک ئیدریس.

بەڕێز د. ئیدریس هادی سالح/وەزیری پیشەسازی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەبارەت بە بەرابەر کردنی بروانامەکان ئەوەی کە هاتووە،سەبارەت بە مەدارسی ئیسلامی لەگەڵ دواناوەندی دەبێ ڕێژەیەکی دیاری کراو هەبێ لەو بابەتانەی هاوبەشن ، من نازانم مەنهەجی ئەوەی ناوەندی و دواناوەندیە دینیانە، نەم دیوە بەتەواوی ،بەڵام دەبێ ئەو وانانەی کە هاوبەشن لە ٧٠٪ یا ٧٥٪ وەکویەک بن ، ئەوە یەک ،دوو لێرەکە لە یاساکەدا هاتووە دەڵێ دەبێ (التابعة لوزارة الاوقاف والشؤون الاسلامية بشهادتي الدراسة المتوسطة والاعدادية) پێویستە هێلێکی لار دابنرێ بەشی(الادبی) ،چونکە لەگەڵ بەشی زانستی بەرابەر ناکرێ ،کەباسی وشەی دواناوەندی دەکا دەبێ بەشەکەشی لەگەڵ دیاری بکا، چونکە لەوەی یەکەم نزیکترە لە پەیوەندی بە کۆلیژی ئادابەوە. سێیەم کە دەڵێ: (بعد اجتيازهم الامتحانات الوزارية المقررة قانوناً). ئەوە کامە تاقیکردنەوەی وزارییە؟ قوتابخانەی ئاینی یان بەشی ئەدەبی دواناوەندییە؟ واتە لێرە ئەگەر بێ تاقیکردنەوەی وزاری بەشی ئەدەبی ببڕێ ئەو کاتە پێویستی بە هاوجێ کردنی مەنهەجەکە زۆر نابێ، بەڵام ئەگەر نا دەبێ برگەیەک زیاد بکرێ یان ماددەیەکی تر بخرێتە سەری بەپێی (ضوابط)ێکی تایبەتی کە بۆ پرۆگرامەکان دادەنرێ و لە لیژنەیەکی تایبەتی بەراوردی پێ دەکرێ، واتە دەبێ ئەوەش بکرێ یا زیاد کرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز کاک ڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پاش ئەوەی کە ئەو پرۆژەیە دیراسەت کرا لەلایەن وزارەتی پەروەردەو لیژنەی پەروەردەوەی پەرلەمانەوە، پاش هاوجێ کردنی پرۆگرام کە لە (٨٠٪)ی پرۆگرامەکانی هاوبەشە لەگەڵ دواناوەندی ئیسلامی کە ئەوی بروانامەی خۆیان ئاساییەو بەرابەری دواناوەندییە، لەبەر ئەوە وتیان لاریمان نییە چونکە (٨٠٪)ی پرۆگرامەکانیان وەکو یەکە، دووەمیش لەبەرئەوەی کە ئێستا کاک دکتۆر فەرمووی خوێندنی ناوەندی و دواناوەندی بەشی ئەدەبی، عادەتەن ئەو وشەیە ناوترێ کە وتت دەرچووانی ناوەندی یا دواناوەندی ئەدەبی و عیلمی تیا نییە. دەمێنێتەوە مەسەلەی دواناوەندی و دیاریشمان کردووە، زانستی و ویژەیی جیاوازی نییە بۆ دامەزراندن هەر دەرچووی ئامادەیی وا دادەنرێت، دوو جێگاشمان وتووە لەکۆلیژی شریعە بەشی خوێندنی ئیسلامی تەنها

ئەدەبی وەردەگیرێ وە دیاریشمان کردووە، لەبەر ئەوەی سیفەتەکە دیاری کراوە بۆ جێگای وەرگرتنیان. بۆ دامەزراندنیش جیاوازی زانستی و ویژەیی نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

د. قاسم فەرموو.

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەویدا تاقیکردنەوەی وەزاریی وەکو دەزانرێت وەزارەتی پەروەردە دەیکات. باشە تاقیکردنەوەی قوتابییەکانی سەر بە وەزارەتی ئەوقاف کێ دەیکات؟ ئاخۆ ئەو تاقیکردنەوانە پەیڕەوی یاسای پەروەردە دەکەن؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاکەڕەش.

کاکەڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یاسای تایبەتی هەیە، یاسای تاقیکرنەدەوەکانی وزاری خوێندنی ناوەندی ئیسلامی و پرسیارەکان وەکو یەک دەبن(موحد) دەبێ، مەرکەزی دەبێت، لە وەزارەتەوە پرسیارەکان دەردەچێ و کۆنترۆلیشیان یەک کۆنترۆڵە پێکەوە چاک دەکرێ بۆیەش ئێمە ئەو وشەمان بەکار هێنا بەئیعتبار یاسا چۆنیەتی برینی تاقیکردنەوەکەی دیاری کردووە. تاقیکردنەوەکان چۆن دەکرێ، لەسەر ئەو بنەمایە ئەو وشەیەمان بەکار هێنا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەکو پێشنیارێک ئەگەر گفتوگۆ کردنی ئەم پرۆژەیە لەم کۆبوونەوەیە دوابخرێ بۆ کۆبوونەوەی ئایندە، بۆیە ئەم پێشنیارە دەخەینە دەنگدانەوە. کێ لەگەڵ ئەوەیە ئەم پرۆژەیە لە کۆبوونەوەی ئەمڕۆکە دوا بخەین بۆ کۆبوونەوەیەکی تر؟ دواخستنی بۆ ئەوەیە تۆزێکی تر دیراسەت بکرێ، بۆ ئەوەی برادەران زیاتر لەم بابەتە زانیارییان هەبێ، چونکە لە کاتی گفتوگۆ دەرئەکەوێ تۆزێک تێکەڵاوی (ألتباس) هەیە لە بنەمای پرۆژەکە خۆی کە هاتووە ئەوە لەلایەک، لەلایەکی تر لیژنەی پەروەدەش دیارە ئەبێ رای هەبێ لەم بابەتە، راپۆرتیان تا ئێستاکە ئامادە نەکردووە بۆیە دوای ئەخەین بۆ کۆبوونەوەی ئایندە، فەرموو کاک شێروان.

بەڕێز شێروان ناسح عەبدوڵڵا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پرۆژەی وەزارەتی ئەوقاف (٢٥) ماددەیە ئەوەی لیژنەی یاسا پەسەندی کردووە هەریەک ماددەیە ئەوە من واپێشنیار دەکەم وەزیر خۆی ئامادەبێ هەتا ماددەکانی تر بە ئامادەبوونی وەزیری ئەوقاف گفتوگۆ بکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سوپاس، ئێمەش ئەو تێبینیەمان رەچاو کردبوو لەڕاستیدا بابەتەکە دەوڵەمەندتر دەبێ، ئەو ساڵەی خوێندنیش تەواو بوو بۆ ساڵی ئاییندە کاتێکی باشمان لەبەر دەستە، بۆیە ئەم گفتوگۆیە رابگرین بۆ بەرنامەی ئاییندەمان. کێ لەگەڵ دواخستنە؟.. سوپاستان ئەکەین. کێ لەگەڵ نییە؟.. بە تێکڕای دەنگ پەسەند کرا. سوپاستان دەکەین، سوپاس بۆ لیژنەی یاساو لیژنەی ئەوقافیش.

خاڵی چوارەم: راست کردنەوەی یاسای وەزارەتی ئەوقاف وکاروباری ئیسلامی ژمارە(٧)ی ساڵی ١٩٩٢. لیژنەی یاسا با بفەرمووێ.

بەڕێز کاکەڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پرۆژەی یاسایەکیان بۆ هەموار کردن ناردووە بەرای ئێمەش لە لیژنەی یاسا، پێویستی بە هەموار کردن نییەو، راپۆرتی خۆمان نووسیوە. ئینجا ئەگەر بفەرموون پرۆژەکە و راپۆرتی لیژنە بخوێنمەوە بۆ ئەوەی برادەران وێنەیەکیان لەبەر چاو دابێ،وئەگەر رەئیەکی تریان هەبێ بتوانن گفتوگۆمان لەگەڵدا بکەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو بخوێنەوە.

بەڕێز کاکەڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەمە ئەصلی پرۆژەی وەزارەتی ئەوقافە:

بسم الله الرحمن الرحيم

باسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستان العراق

رقم القرار

تأريخ القرار

قرار

استنادا الى احكام الفقرة« ١ » من المادة السادسة والخمسين من القانون رقم « ١ » لسنة ١٩٩٢ وبناءاً على ما عرضه وزير الاوقاف والشؤون الاسلامية ووافق عليه مجلس الوزراء، قرر المجلس الوطني لكوردستان العراق بجلسته المنعقدة بتأريخ / /١٩٩٧ اصدار القانون الآتي :-

القانون رقم( ) لسنة ١٩٩٧قانون التعديل الاول

لقانون وزارة الاوقاف والشؤون الاسلامية رقم (٧) لسنة ١٩٩٢

المادة الاولى:

تعدل الفقرة(٢) من المادة الخامسة وتقرأ على الوجه الآتي:

(مكتب وكيل الوزير: يرأسه موظف بوظيفة سكرتير ويعاونه عدد من الموظفين حسب الاقتضاء.

المادة الثانية:

تعدل المادة السابعة الفقرة اولاً ويضاف عضو آخر في عضوية المجلس الاعلى للاوقاف والشؤون الاسلامية وتقرأ كالآتي:

(ج: حاكم من الصنف الاول - عضواً)

المادة الثالثة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تأريخ نشره في الجريدة الرسمية.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن، ئینجا ڕاپۆرتی لیژنەی یاسا بە پێویستی نازانێن هەمواری ئەم یاسایە بکرێ لەبەر ئەو هۆیانەی کە ئێستا بۆ بەڕێزتان وبرادەران دەخوێنینەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

فەرموو بخوێنەوە.

بەڕێز کاکەڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

السيد رئيس المجلس الوطني لكوردستان العراق المحترم بعد التحية والاحترام.

نود ان نبين رأي لجنتنا بصدد ما هو مطلوب من تعديلات في المشروع المقدم من قبل وزارة الاوقاف والشؤون الاسلامية:

١- بصدد مدراء المكاتب للوزير ووكيل الوزارة فأن هذا التخصيص هو عام بالنسبة لكافة الوزارات، فلا نرى فرقاً يذكر بالنسبة لموظف بدرجة مدير وسكرتير، حيث التسمية لا تدعو لتعديل القانون في حين لن تكون النتيجة بشئ ملموس غير التسمية.

٢- لقد نصت المادة السابعة فقرة اولاً /ج من القانون المذكور ما يلي:

ج- للمجلس الاستعانة بالخبراء عند الحاجة وبطلب من الوزير.

فيجوز برأي لجنتنا للوزير ان يستعين في اجتماعاته(اي اجتماعات المجلس الاعلى) بحاكم أو باحد السادة القضاة ويجوز له ان يجعله خبيراً دائميا في المجلس او خبيراً وقتياً عند الاقتضاء.

فلا حاجة لتعديل القانون، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

ئەوە سەبارەت بە ڕای لیژنەی یاسا لە ڕووی یاساییەوە تەماشای بابەتەکەیان کردووە کە پێویست بەو هەموارکردنە ناکا، چونکە خۆی لەنێو خودی یاساکەدا هەیە. ئێستا ڕای لیژنە ئەخەینە دەنگدانەوە، چونکە ئەو پێشنیارەی ڕەتکردۆتەوە، وپاساویشی لە ڕووی یاساوە بۆ هێناوەتەوە کە نەکرێت. جا ئەگەر هیچ تێبینییەک هەیە لەسەر ڕای لیژنە با ناونووس بکەین. چوار کەس دەیانەوێ قسە بکەن. د.ئیدریس، د. رزگار. کاک سەفەرو مامۆستا مەلا تاهیر. فەرموو کاک ئیدریس.

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (٧)

دووشەممە ڕێكەوتی ١٦/٦/١٩٩٧

كاتژمێری (١١)ی سەر لەبەیانی ڕۆژی دوو شەممە ڕێكەوتی ١٦/٦/١٩٩٧ ئەنجوومەنی نیشتمانیی كوردستان بە سەرۆكایەتی بەڕێز جوهر نامق سالم سەرۆكی ئەنجوومەن و بە ئامادەبوونی بەڕێز فەرسەت ئەحمەد عەبدوڵلا سكرتێری ئەنجوومەن دانیشتنی ژمارە(٧)ی ئاسایی خولی یەكەمی ساڵی ١٩٩٧ی خۆی سازدا. بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەنی نیشتمانیی كوردستان و سكرتێری ئەنجوومەن ڕادەی یاسایی كۆبوونەوەیان چەسپاند، ئامادەبووان (٥٤) ئەندام بوون بەرامبەر بە ئامادەنەبوونی(٤٧) ئەندام.

ناوی غائیبەكان:-

١- بەڕێز ئازاد عبدالقادر قەرەداغی(دەرەوە)، ٢- بەڕێز ئازاد فتاح رەشید میران(غائیب)، ٣- د.حەسەن حسین بەفری(دەرەوە)، ٤- د. ڕۆژ نوری شاویس(مۆڵەت)، ٥- بەڕێز عەدنان محەمەد نەقشبەندیی(دەرەوە)، ٦- بەڕێز موحسین صالح عبدالعزیز(غائیب)، ٧- بەڕێز یۆنادەم یوسف كەنا(مۆڵەت).

بەرنامەی كار:

**** پرۆژەی یاسای بەرابەر كردنی بڕوانامەی خوێندنی قوتابخانە ئایینیەكان لەكوردستاندا.***

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەن:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان، دانیشتنی ئەمڕۆمان بەناوی گەلی كوردستانەوە دەست پێ ئەكات. بەرنامەی كاری ئەمڕۆمان ١٦/٦/١٩٩٧یەک خاڵە، ئەو خاڵەش تەواو كردنی پرۆژەی یاسای بەرابەركردنی بڕوانامەی خوێندنی قوتابخانە ئایینیەكانە لەكوردستان دا. ئەگەر برادەرانی یاسا وئەوقاف تەشریف بێننە ئێرە، بۆ ئەوەی وەكو جارەكەی تر بەردەوام بین لەسەر ئیش وكارەكەی خۆماندا. جەنابی وەزیر ئەگەر چ موستەشارو یاریدەدەر پێویستە بێنە ژوورەوە، ئەو برادەرەی كە لەگەڵ وەزیری ئەوقاف هاتبوو بابفەرمووێ، كاتی خۆی ئەم پرۆژەمان دواخست بۆ كۆبوونەوەی ئەمڕۆ لەسەر ئەو بناغەیەی كە ئیستیشارەیەكی لیژنەی تایبەتی پەروەردە بكرێ دەربارەی ئەم بابەتەوە، دیارە ئیستیشارە كراون، ئەگەر چ تێبینییەک هەیە حەز دەكەین پێشەكی گوێمان لێ بێ. ئەگەر چ تێبینیەک نییە، چ موداخەلەیەک نییە پێشەكی بۆ ئەوەی داخیلی پرۆژەكە بین ودەستی پێ بكەین لیژنەكان، لیژنەی یاسا هیچی هەیە لەم بارەیەوە؟ لیژنەی ئەوقاف چتان هەیە؟ مامۆستا، پێشەكی داخیلی بەرنامە بین جەنابی وەزیریش چ تێبینیەكی نییە؟ فەرموو.

بەڕێز شێخ مەحمود کاوە شێخ لەتیف/وەزیری ئەوقاف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەوەی لەپرۆژەکەدا هاتووە بەتەئکید لەدوو خاڵی سەرەکی خۆی دەنوێنێ کە چڕمان کردۆتەوە، ئەوەیە کە ئەو قوتابخانە ئایینیانە کاتی خۆی بە بڕیاری تایبەت ڕاستەوخۆ بە وەزارەتی ئەوقاف بەستراونەتەوە. چوار قوتابخانەمان هەیە، داوامان کردووە کە بە سێ قۆناغ، قۆناغی ناوەندی کە لە دوای شەشی سەرەتایی قوتابیان وەردەگرێ، پاشان دواناوەندی، پاشان بەدوو ساڵ بۆ تەواو کردنی خوێندنی باڵا (دبلوم عالي)، داوامان ئەوەیە لەپێشنیاردا کە هاتووە بەرابەری بروانامەی قوتابیانمان بکرێن بۆ ئەوەی بتوانن لەکۆلیژی شەریعە وکۆلیژی ئاداب بەشی خوێندنی ئیسلامی وەربگیردرێن هەر ئەوەندەمان هەبوو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، لیژنەی یاسا، فەرموو کاکەڕەش.

بەڕێز کاکەڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە پرۆژەکەی ئەو کۆبوونەوەی پێشوودا کە ئامادە کرابوو ئەوەی کە جەنابی وەزیری ئەوقاف فەرمووی ئەو قوتابخانە ئایینیانەی کە سەر بەوەزارەتی ئەوقافن بڕوانامەکانیان لەقۆناغی ناوەندی و دواناوەندی بەرابەر بکرێ بە بڕوانامەی ناوەندی و دواناوەندی، بەڵام کاتی خۆی کە گفتوگۆ کرا بڕیار لەسەر ئەوە درا کە دوابخرێ تاکو ڕای لیژنەی پەروەردە و وەزارەتی پەروەردە وەربگیرێ سەبارەت بەو بابەتەوە پرۆگرامەکان دەستنیشان بکەن ئایا تا چ ڕادەیەک لەگەڵ قوتابخانە ئایینیەکان کە بەرابەری دواناوەندییینە دەگونجێن؟ وە تا چ ڕادەیەک ئەوانە هاوبەشن لەسەر ئەو بناغەیە؟ نووسراوێک لەلایەن وەزارەتی پەروەردەوە ئاڕاستەی ئەنجوومەنی وەزیران کراوە، ئەو نووسراویشمان لەوێ هێنا پێشکەشی سکرتێری پەرلەمانمان کرد. بەڕێز سکرتێری پەرلەمان ئەویش بەدەوری خۆی دایە بەشی کاروباری ئەنجوومەن بۆ ئەوەی بیخەنە ناو فایلەکەوە وبۆ ئەوەی هەموو لەسەر ڕۆشنایی نووسراوەکە کار بکەن، ئەگەر لاتان پەسەند بێ تاکو بیخوێنینەوە بۆ برادەران بۆ ئەوەی گوێیان لێ بێ ڕای بەڕێزتان بۆ سەرۆکایەتی ئەنجوومەنی وەزیران. بە نووسراوتان ژمارە (٣٣٣٣) لە ١٩٩٦/١٠/٥ نێردراوە دەربارەی بەرابەرکردنی بڕوانامەی ئامادەیی ئایینی لەگەڵ ئامادەیی ئیسلامی وپاشی پێکهێنانی لیژنەیەکی تایبەت بۆ ئەو بەرابەر کردنە. لیژنەکە ئەم بەشانەی بۆ ڕوونکردینەوە:

١- وانە ئایینیەکانی ئامادەیی ئایینی بەهێزترە لە ئامادەیی ئیسلامی.

٢- زیاتر لەنیوەی وانەکانیان هاوبەشە.

٣- ساڵەکانی خوێندن لە هەردووکیان وەک یەکە.

بۆیە دەرچووانی ئامادەیی ئایینیەکان ئاستی خوێندنیان وەکو دەرچووانی ئامادەیی ئیسلامیەکانە دەشێ لەکۆلیژە ئایینیەکان بەردەوام بن لەخوێندن لەگەڵ ڕێزماندا، سوپاس.

بەڕێـز سـەرۆکی ئـەنجـومـەن:

سوپاس. لیژنەی پەروەردە چ تێبینیەکیان نییە لەسەر ئەوە؟ باشە ئەگەر چ تێبینی تر نییە، شێخ موحسین فەرموو.

بەڕێز مـەلا مـوحـسین خـالـیـد مـسـتـەفـا:

بەڕێـز سـەرۆکی ئـەنجـومـەن.

دیارە ئەو پرۆژەی کە هاتووە لیژنەی یاسا مادەی یەکەمی داناوە، جاری پێشوو هەموو گفتوگۆی لەسەر کرا وهەموومان لەسەری کۆک بووین، مادەی یەکەمی کە هاتووە بەپێی ئەو بریارە دانراوە لەلایەن لیژنەی یاسا هەموومان رامان ئەوە بوو لەسەر ئەوەی کە بڕوات ودوایی ئەوە مادەکانی تر ئەو کاتە رایەکمان لەسەری هەیە لەگەڵ ڕێزمان، سەبارەت بەو مادەی کە هاتووە ئێمە هیچ رەخنەیەکمان لەسەری نییە، ڕازین. وەزارەتی ئەوقافیش لەگەڵیان دانیشتووین لەگەڵ جەنابی وەزیر لێمان تۆژیوەتەوە هەر رازین تەنها لە مادەی چواری دەقی پرۆژەکەی ئەنجوومەنی وەزیراندا، ئەگەر مۆڵەت هەبێ ئەوەی ئێمە پێشنیارمان کردووە دەخوێنینەوە کە رامان وایە بکرێتە مادە دووی ئەم بڕیارەی کە لەپەرلەمان دەردەچێت، سوپاس.

بەڕێـز سـەرۆکی ئـەنجـومـەن:

جارێ ئەو پرۆژەیە ئێستا کە لەلایەن لیژنەی یاساوە ئامادە کراوە ئێمە ئەوە دەخەینە گفتوگۆ کردن، ئەگەر شتێک هەبوو لەسەری گفتوگۆی دەکەین ئێمە ئەم بڕیارە تەواو ئەکەین، پاشان، پێش وەخت لیژنەی یاسا راپۆرتی خۆی دەخوێنێتەوە. ئێستا ئەم پرۆژەیە ئامادە کراوە تکایە پێویست بە گفتوگۆ ناکات، با بێینەوە سەر مادەکە، کە مادەکەمان خوێندەوە ئەوجا دەرگای گفتوگۆ ئەکەینەوە. فەرموو کاکەڕەش.

بەڕێز کـاکـەڕەش مـحـمـەد نەقـشـبـەندیی:

بەڕێـز سـەرۆکی ئـەنجـومـەن.

بسم الله الرحمن الرحيم

باسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستان العراق

رقم القرار:

تأريخ القرار:

قرار

استناداً الى احكام الفقرة الاولى من المادة السادسة والخمسين من القانون رقم (١) لسنة ١٩٩٢ وبناءاً على ماعرضه وزير الاوقاف والشؤون الإسلامية ووافق عليه مجلس الوزراء، قرر

المجلس الوطني بجلسته المنعقدة بتأريخ / /١٩٩٧ اصدار القانون الآتي:
قانون معادلة شهادة المدارس الدينية بمرحلتى المتوسطة والاعدادية بشهادة المتوسطة والاعدادية:
المادة الاولى: تعادل الشهادة الدراسية للمرحلتين (المتوسطة و الاعدادية) للمدارس الدينية التابعة لوزارة الاوقاف والشؤون الاسلامية بشهادتي الدراسة المتوسطة والاعدادية لغرض التعيين والقبول في كلية الشريعة وقسم الدراسات الاسلامية في كلية الاداب بجامعات الاقليم وذلك بعد اجتيازهم الامتحانات الوزارية(العامة) المقررة قانوناً.
المادة الثانية: على الوزراء المختصين تنفيذ احكام هذا القرار.
المادة الثالثة: ينفذ هذا القرار من تأريخ نشره في الجريدة الرسمية.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

جا ئەگەر لە بیرتان بێ ئێمە ناونیشانەكەمان لەكۆبوونەوەی پێشو گۆڕی وەكو خۆی كورتمان كردەوە، جەنابت هەمووت خوێندەوە یان كورت كردنەوەكەت خوێندەوە؟ ئێستا فەرموو كورت كراوەكەی مادەكە بخوێنەوە واتە(قانون معادلة شهادة المدارس الدينية فقط) فەرموو.

بەڕێز كاكەڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الاولى: تعادل الشهادة الدراسية للمرحلتين المتوسطة والاعدادية للمدارس الدينية التابعة لوزارة الاوقاف والشؤون الاسلامية بشهادتى الدراسة المتوسطة والاعدادية لغرض التعيين والقبول في كلية الشريعة وقسم الدراسات الاسلامية في كلية الاداب بجامعات الاقليم وذلك بعد اجتيازهم الامتحانات الوزارية العامة المقررة قانوناً.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سوپاس، لیژنەی ئەوقاف چ تێبینیەكیان لەسەر ئەمە هەیە؟ شێخ موحسین فەرموو.

بەڕێز مەلا موحسین خالید مستەفا:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە رازین لەسەر ئەم مادەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

سوپاس، دەرگای گفتوگۆ كراوەیە بۆ ئەندامانی پەرلەمان لەسەر مادە یەك، ناوەكانیان ئەنووسین، د.قاسم، د.ناسح، كاك ئیبراهیم، د.ئیدریس، مەلا هادی، كاك سیروان، كاك سەفەر، كاك ئەكرەم عاشور، كەسی تر هەیە؟ هەر ئەمانە مافی قسەیان هەیە. كاك د.قاسم فەرموو.

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەو پرۆژەی كە ئێستا هاتووە وابزانم هەمان پرۆژەی سالی ١٩٩٠ی حكومەتی ناوەندیە، كە هەمان

مەفهومیان هەیە، ئەم بڕیارەی حکومەتی ناوەندی تاکو ئێستا لە هەرێمدا کاری پێ دەکرێ چونکە لە تەمووزی ١٩٩٠دەرچووە، ئەگەر یارمەتی هەبێ بۆتان دەخوێنمەوە:(تعليمات خاصة للمدارس الدينية التابعة لوزارة الأوقاف والشؤون الدينية في المنطقة الشمالية):
المادة الأولى: تأسيس المدارس الإسلامية في كل من المحافظات أربيل ودهوك والتأميم والسليمانية.
ماده سێی ئەم بڕیاره دەڵێ:(الدراسة في هذه المدارس ثماني سنوات تقويمية تكون الدراسة فيها اللغة العربية، وتقسم إلى ثلاث مراحل دراسية ثلاث سنوات للدراسة المتوسطة و للدراسة الإعدادية ثلاث سنوات وسنتان للدبلوم)، ئەو یاسایە هەروەک ئاماژەم بۆ کرد لە ١/٧/١٩٩٠به ئیمزای وەزیری ئەوقافی عێراقی(عبدالله فاضل عباس)دەرچووە، ئەو یاسایە تاکو ئێستا لە کوردستان کاری پێ دەکرێ، چونکە پێش کێشانەوەی دەزگا ئیدارییەکان لە ساڵی ١٩٩٠ ئەم کارە کراوە، ئەو یاسایە تاکو ئێستا لە کوردستان بڕیاری ڕاگرتنی یان هەڵوەشاندنەوەی نەدراوە، جا نازانم ئەوە بۆ وا هاتووە؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر زەحمەت نەبێ تۆزێک بۆمان روونتر بکەی، ئەوە یاسایە یان ڕێنماییە؟

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەکو یاسا دەرچووە، یاسا بۆ قوتابخانە ئایینیەکانی سەر بە وەزارەتی ئەوقاف، ڕێنمایی پەیڕەوی ناوخۆی بۆ ئەوان دەرچووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەزیر مافی هەیە یاسا دەربکا؟.

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مافی نییە، بەڵام وەکو ڕێنمایی زیادە لەوانەیە بڕیارێک دەرچووبێ، ژمارەی بڕیارەکەی نازانن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس کاک د.قاسم، کاکەڕەش ڕونکردنەوەیەک؟ فەرموو.

بەڕێز کاکەڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو ڕێنماییەی کە بەڕێز د.قاسم ئاماژەی پێدا پەیوەندی بە پەیمانگای(الائمة والخطباء)ەوە هەیە، پەیوەندی بە ئیشی ئێمەوە نییە، ئەو قوتابخانە ئایینیانەی کە تاکو قۆناغی ناوەندی و دواناوەندی هەیە، کاتی خۆی خولێک لە وەزارەتی ئەوقاف کرابۆوە، پەیمانگایەکیان کردبۆوە

ناویان لێ نابوو پەیمانگای(الائمة والخطباء) قوتابیانی دوو ساڵیان دەخوێند. لەو دوو ساڵەدا دبلۆمیان وەردەگرت. ئەمە ئێستا نە باسی دبلۆم دەکەین نە پەیوەندیمان بەو پەیمانگایەوە هەیە، تەنیا ئەو قوتابخانە ئاینییانەی کە سەر بەوەزارەتی ئەوقافن دوو جۆر قوتابخانەمان هەیە، هەندێکیان قوتابخانەی ئیسلامینەو ئەو بروانامەیان بەرابەرە، بەشێکیان ناویان قوتابخانەی ئاینییە بەوەزارەتی ئەوقاف بەستراونەتەوە. دەمانەوێ بروانامەی ئەوانیش وەکو بروانامەی قوتابخانە ئیسلامییەکان بێ بۆ ئەوەی لەو دوو جێگایە وەربگیرێن، لەکۆلیژی شریعەو بەشی خوێندنی ئیسلامی، کۆلیژی ئاداب باسی ئەو پەیمانگایە ناکات. دوایی ئەو پەیمانگایەی کە کاک د.قاسم ئاماژەی پێدا هەر لە بنەڕەتەوە بە یاسا دانەمەزراوە لە بنەڕەتەوە بە ڕێنمایی دیوانی سەرۆکایەتی دانەمەزراوە و وەزارەتی ئەوقاف ڕێنمایی لەسەر بڕیاری دیوانی سەرۆکایەتی دەرچوواندووە و لەسەر پێڕەوی ئالقەکانی کاتی خۆی گەڕاندویەتیەوە لەسەر پێڕەوەکەی و دایناوە، ئێستاش لەگەڵ برادەرانی لیژنەی ئەوقاف قسەمان کرد ئەو پەیمانگەیە بە وێنەیەکی تر چارەسەری بکەین، هەوڵ دەین پرۆژەیەکی تایبەتی بۆ بکەین کە ئێستا هەیە بۆ ئەوەی بتوانین دراسەتی بکەین وچارەسەری بکەین بە هەماهەنگی لەگەڵ خوێندنی باڵادا ولەوانەیە برادەرانی ئەوقاف ئەگەر تێبینیان هەبێ چونکە قسەمان لەسەر کرد ئەوانیش تۆزێک ئەو بابەتە ڕوون بکەنەوە، سوپاس.

بەڕێز د. قاسم محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بە بۆچوونی من ئەوەی کاکەڕەش لێک جیاوازن، ئەوە پەیمانگا نییە، بەڵکو قوتابخانەی ئیسلامینە هەر وەکو بەڕێز ئاماژەی پێدا فعلا دوو جۆرە قوتابخانەی ئاینی لە کوردستاندا هەیە، یاساکە کاری پێ دەکرێ(نافذ المفعول)، بەڵگەش بۆ ئەوە ساڵی خوێندنی ٩٦-٩٧ دوو قوتابی ئەم قوتابخانانە لە کۆلیژی شەریعەی دهۆک وەرگیران، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ئەم قوتابخانانە پەیمانگا نییە، ئەوانە قوتابخانەی ئاینینە ئێستا لە دهۆک هەیە، سوپاس

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مۆڵەت بدە مانای ئەو قوتابخانانەی کە ئێستا ئێمە ئەو بروانامەیان بۆ بەرابەر ئەکەین لە کوردستاندا هەیە وەکو ئەخوێنن وئەو قۆناغانەی لەو نووسراوە قۆناغەکانی ناوەندی و دواناوەندی تێدا دەستنیشان کراوە کە دوو ساڵی دوای دواناوەندی دەیخوێننەوە جارێکی تر.

بەڕێز د. قاسم محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەسەری ناونیشانەکە دەڵێ:(التعليمات الخاصة بالمدارس الدينية التابعة لوزارة الاوقاف و الشؤون الدينية والمدارس الدينية).

المادة الثالثة: مدة الدراسة في هذه المدارس ثمان سنوات تقويمية تكون الدراسة فيها باللغة

العربية وتقسم على ثلاثة مراحل دراسية، ثلاث سنوات للدراسة المتوسطة والدراسة الاعدادية ثلاث سنوات وسنتان للدبلوم.

واته پەیمانگا نییە، قوتابخانەی ئاییینیە تاکو ئێستا لە دهۆک هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

واتە قوتابخانەی ئاییینی بە هەمان قۆناغەکانی خوێندنی کە ئێستا تەشریعی ئەکەین هەیە؟

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڵێ هەمان شتە بە بەڵگە ساڵی خوێندنی ٩٦ـ٩٧ دوو قوتابی لە کۆلیژی شەریعە وەرگیران وسەر بەم قوتابخانانە بوون ئێستا لە قۆناغی یەکەمن، سوپاس.

بەڕێز کاکەڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی ئێستا کاک د. قاسم فەرمووی دامەزراندنی ئەو قوتابخانانەیە، ئێمە ئەو قوتابخانانە دانامەزرێنین. ئێمە بروانامەی قوناغی ناوەندی و دواناوەندی ئەم قوتابخانانە بەرابەر ئەکەین، بە ناوەندی و دواناوەندی خوێندنی سەر بە وەزارەتی پەروەردە. کە بتوانن لەوێ دەوام بکەن، ئێستا فەرمووی دوو قوتابی لەکۆلیژی شەریعە ئێستا دەوام دەکەن راست دەکەن لەکۆلیژی شەریعەی دهۆک دەوام دەکەن، بەلآم لە زانکۆی(صلاح الدين) لە هەولێر دەرچووانی قوتابخانەکانی سەر بە وەزارەتی ئەوقافیان لەکۆلیژی ئاداب وەرنەگرت، کە چی بەشی خوێندنی ئیسلامیان لەکۆلیژی ئاداب دا وەرنەگرت لەبەر ئەوەی بڕیاری بەرابەر کردنی بروانامە دەرنەچوو بوو، ئەوەی کە کاک دکتۆر دەفەرمووێ ئێستاش پەیمانگایەک هەیە داوایان کردووە، لە پرۆژەکە هاتووە کە پاش ئەو قوتابخانەیە ئەگەر بچن دوو ساڵ بخوێنن دوو ساڵی تەقویمی دبلۆمیان بدەنێ، ئێمە باسی بروانامەی دبلۆمان نەکردووە ئێمە قۆناغی ئەو شەش ساڵەی سێ ناوەندی و سێی دواناوەندی بەرابەری ناوەندی ودواناوەندی سەر بە وەزارەتی پەروەردە دەکەین بۆ ئەوەی مافیان بدەینێ بتوانن لەکۆلیژی شەریعە ولەکۆلیژی ئادابی بەشی خوێندنی ئیسلامی دەوام بکەن، تەنیا بەرابەری بروانامەکەیان دەکەین بۆ ئەم مەبەستە، سوپاس.

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر ئەم بروانامانە بەرابەر نەبێ چۆن ئەوانەی باسم کرد لە کۆلیژ وەرگیراون، پرسیارەکەی من لە لیژنەی یاسا ئەوەیە: ئایا ئەم دوو قوتابیە چۆن وەرگیراون؟ بۆ زانینتان ئێستا لە قۆناغی یەکەمن بە قبوولی مەرکەزی بوو نەک بە قبوولی فەردی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ئەم بابەتە بۆ ئێمە شتێکی تر دەرچوو، واتە نادیارە، جارەکەی تر ئێمە [illegible]

هەبوو لەسەر وەزارەتی پەروەردە، ئێستا ئێمە ئەگەر بڕیاری شتێک بدەین کە لە بنەڕەتدا یاسا نییە، ئێستا ئەتانەوێ ئێمە لێرە شایەدیەک بەشتێک بدەین کە لە بنەڕەتدا یاسا نییە ئەو قوتابخانانە هەنە کە بە بڕیارێکی وەزیری ئەوقاف دروست بووە. هەمان سالآنی خوێندنی ناوەندی ئەوەندە بێ، دواناوەندی ئەوەندە بێ، دوو سالیش بخوێنن، ئێستا ئەتانەوێ ئێمە، پەرلەمانی کوردستان، تصدیقی ئەو شتە بکەین کە لە بەرنامەی ئێمەدا نەبووە ئەوە بابەتێکە بۆ ئێمە کتوپڕ بوو، چونکە وایان بە ئێمە نەگوت، نەلیژنەی ئەوقاف نە لەناو خودی پرۆژەکە هاتبوو ئاماژە بکەن بەو خەلفیاتە بۆ ئەوەی ئەندامانی پەرلەمان ولیژنەکانی پەرلەمان بە تێروتەسەلی گفتوگۆی ئەم لایەنە بکەن، وەزارەتی پەروەردەش دەبووا بەتێروتەسەلی تەماشای بارەکەیان بکردبایە، واتە ئێستا ئێمە دێین بڕوانامەی پەیمانگا ئەدەین بەخەلکێک کە نازانین بەڕاستی چۆن ئەو قوتابخانانە کراونەتەوە، لەسەر چ بنامەیەک بووە؟ وەکو دەرکەوتیش بە ڕێنمایی وەزیری ئەوقافی حکومەتی ناوەندی بووە، جا ئەو بابەتە هەقە ئەندامانی پەرلەمان هەلوەستەیەکی لەسەر بکەن وباش روونی بکەنەوە، فەرموو مامۆستا.

بەڕێز مەلا موحسین خالید مستەفا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

خوێندن لەم قوتابخانانە هەشت سالە، لە وەزارەتی ئەوقافی حکومەتی مەرکەزی بەپێی ڕێنمایی ئەو هەشت سالەی سێ قۆناغی دیاری کراوە وەکو د.قاسم ئاماژەی بۆ کرد، بەلام ئەم ڕێنماییە سەبارەت بە هەرێمی کوردستانی خۆمانەوە ورەسمیەتی بڕوانامەکەیان ئیعتباری پێ نەکراوە، ویاسای بۆ دەرنەچووە، وبەپێی یاسا هیچ دەسەلاتێکی ئەوەی نەبوو کە شەشی پەیمانگا شەشی ئەو قوتابخانە ئایینیەی سەر بەوەزارەتی ئەوقافە بتوانن لە کۆلیژەکانی تایبەتی وەربگیرێن ورەسمیاتی لە دامەزراندنیان نەبووە، تەنها خوێندنەکەیان هەبووە تاوەکو ئەو حالەتەی کە هەبووە بۆیە لە پرۆژەی وەزارەتی ئەوقاف وئەنجوومەنی وەزیران کە هاتووە داوا کردنەکە لە دوو قۆناغدا هاتووە، قۆناغی یەکەم: بڕوانامەی ناوەندی ببێتە رەسمی وبەرابەر بێ لەگەل براوانامەی ناوەندی سەر بەوەزارەتی پەروەردە. لەگەل بڕوانامەی دواناوەندیشیان بەم شێوەیە بەرابەر بکرێت. بەهەمان شێوە هیچ زیادەیەکی لێ نەهاتووە تەنها ئێمە لەپرۆژەی یاساکەدا یاسایەکی زیادە نایکەین، چونکە شتێک ناکەین جێگیر بووبێ و دووبارە جێگیری بکەینەوە، بەلکو شتێک ئەکەین کە بەرابەری بڕوانامەکەیان بەرەسمی لە بڕوانامەیەکی رەسمی بکەین کە بتوانن لەکۆلیژەکان بخوێنن، ئەوەش کە د. قاسم ئاماژەی پێدا کە لەکۆلیژی دهۆک وەرگیراون، بەلێ کۆلیژی دهۆک سالآنی رابوردوو رەسمیەتی نەبوو، هەر قوتابیەک هەتا مۆلەتنامەی زانستیشی هەبووایە پێش تەصدیقی پەرلەمان ئەوان وەریان ئەگرت، بەلام دوایی ئەوەی کە رەسمیەتی وەرگرت ئێستاکە پابەندە بە قەبوولی مەرکەزی. ئێستا کۆلیژەکانیش وکولیژەکانی ئیسلامی لە هەولێرو لەسلێمانی ناتوانن ئەو قوتابیانە وەربگرن تەنها ئەبێ ئەم یاسایە دەربچێ لەگەل ڕێزماندا، سوپاس.

بەڕێــز ســــــــەرۆکی ئــەنجــــــــومــــــــەن:

دوو لایەن لەم بابەتەدا هەیە تکایە ئەوانەی گفتوگۆ دەکەن لەسەر ئەم خاڵە بێت. ئەو شتەی کاک د.قاسم خستوویەتیە روو ببڕێنینەوە دوای ئەوە دێینەوە سەر خاڵەکانی تری ئەم مادەیە. لەم بابەتە دوو شت هەیە ئێستاکە ئەبێ روون بێتەوە (١) ئەم قوتابخانانە هەبووە پێش ئێستاکە بەڵام پرسیارەکەی من ئەوەیە بۆ دروست بوونی ئەم قوتابخانانە پێش ئێستاکە دەقێکی یاسایی هەیە، یان نا؟ یاخود ڕێنمایی هەیە بۆ کردنەوەیان؟ واتە یاسایەک هەیە ئەو قوتابخانانەی پێ دامەزرابێ هەتاکو ئێستا بێین دان بە بڕوانامەکەیانا بنێین؟ ئەگەر دەقێکی یاسایی هەیە، پێش ئێستاکە دان بە بڕوانامەکەیان نراوە وەکو پەیمانگا تا ئێمە بێین تصدیقی کەین. لێرە پرسیارێکی تر هەیە لەبارەی ئەم بابەتەوە کە ئەوانەی قبوول کراون لە شەریعەی دهۆک پار قەبووڵ کراون، چۆن وەرگیراون؟ کاک د.قاسم فەرموو.

بەڕێــز د. قـــاسم مــــحــــەمـــــەد قـــاسم:

بەڕێــز ســــــــەرۆکی ئــەنجــــــــومــــــــەن.

قبووڵ کراون قبوڵیش مەرکەزی بووە، سوپاس.

بەڕێــز ســــــــەرۆکی ئــەنجــــــــومــــــــەن:

جا ئێستا حەز دەکەم ئەو برادەرانە کە مداخەلەیان هەیە لەسەر ئەو بابەتە ناوەکانیان ئەنووسین، کاک د.ناسح فەرموو.

بەڕێــز د. نــاسح غـــــەفــــــور رەمـــــەزان:

بەڕێــز ســــــــەرۆکی ئــەنجــــــــومــــــــەن.

ئەم قوتابخانانەی وەکو باس کران فعلا ماوەیەکی زۆرە لە پێش ڕاپەڕینەوە هەن، بەڵام لەدوای ڕاپەڕینەوە کە کۆلیژی شەریعە لە دهۆک کرایەوە قوتابی ئابینیەکانی ئەو قوتابخانەیان وەرئەگرت، بەڵام کۆلیژی شەریعەکەی بووە رەسمی؟ پار ساڵ ١٩٩٦ کە من ئەو کاتە لە وەزارەتی پەروەردە بووم، ئێمە دانمان پێ دانا تاکو خرایە سەر زانکۆ، ئینجا ئێستا بەشێکە لە زانکۆی دهۆک. هەڵبەت کە ئەوانە وەرگیران واتە ئێمە شەرعیەتێکیشمان داوە بەو قوتابخانە ئابینیانە، مەبەستم لە قوتابیەکانی کە لە دەرچووانی دواناوەندی ئابینین یان هی پەیمانگە وەکو خۆیان ناویان لێ ناوە. جا شەرعییەتەکەی پێ دراوە بەڵام بێگومان پێویستی بەوە هەیە کە بەیاسا شەرعییەت بەوە بدەین، لەسەر ئەم خاڵە من هەر تەنیا ئەمەم هەیە، سوپاس.

بەڕێــز ســــــــەرۆکی ئــەنجــــــــومــــــــەن:

سوپاس. کاک ڕەجەب فەرموو.

بەڕێــز ڕەجــــــەب شـــــــەعـــــبـــــان تەیب:

بەڕێــز ســــــــەرۆکی ئــەنجــــــــومــــــــەن.

من پشتگیری شێخ موحسێن دەکەم. ئەوە کاتی خۆی بە یاسا نەبووە، بەڵکو بە

بۆیە پێویستە یاسایەکی بۆ دەرکەین، دوو جۆرە قوتابخانە هەن، هەندێک هەن وەکو گوتمان، پەیمانگای ئیسلامیە سەر بە پەروەردەن، ئەوانەی ئێمە لەبەر دەستمان دایە سەر بە ئەوقافن، لەبەر ئەوە دەبێ یاسایەک دەربچوێندرێ ئینجا گفتوگۆی بکەین، سوپاس.

بەڕێز فەرەنسۆ تۆما هەریری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پرسیارێک لە برادەرانی یاسازان دەکەم. من پێم وایە هەندێ شت لە سەرۆکایەتی کۆماری یان لەدیوانی سەرۆکایەتی دەرچووە هەندێ بریار هێزی یاسایان هەبووە، ئینجا ئایا ئەمەکاتی خۆی کە دەرچووە هێزی یاسایی هەبووە یان نا؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس. کاک محەمەد حەسەن فەرمووو.

بەڕێز محەمەد حەسەن باڵەتە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەر یاسایەک یان بریارێک لەلایەن سەرکردایەتی شۆڕشەوە دەربچێت وەکو کاک فرەنسۆ فەرمووی هێزی یاسایی هەبووە، بەڵام لە هەمان یاسادا ئەڵێت (علی الوزیر المختص اصدار التعلیمات) جا ئەو ڕێنماییەی کە لە وەزارەتەوە دەرچووە هیچ هێزی یاسایی نییە، دەبێت یاسایەک هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک محەمەد، باسی دیوانی سەرۆکایەتی دەکات، باسی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش(مجلس قیادة الثورة) ناکات بڕیارەکانی دیوانی سەرۆکایەتی یاساییینە؟

بەڕێز محەمەد حەسەن باڵەتە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یاسایی نییە. ئەگەر یاساییش بێت دەبێت ڕێنمایی بۆ دەربچێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە سوپاس، مانای ئەوەیە ئەمەی کە ئێستا ئێمە دەیکەین بەڵگەیەکی یاسایی نییە، واتە ئێمە بڕوانامە بەرابەر دەکەین بێ بەڵگەیەکی یاسایی، باشتر نییە ئێمە یاساکەی تەصدیق بکەین، ئینجا بەرابەری بڕوانامەی پێ بکەین؟ ئەمە گرفتێکە وەکو ئەڵێن هێشتاکە هیچ نەبووە ئێمە دێیین بەرابەری بڕوانامەیەک ئەکەین و ئەیکەن بە پەیمانگا لەکاتێکدا بەیاسا هەر نییە، بۆیە باشتر وایە یاساکە ئامادە بکرێت، پاشان لە چوارچێوەی یاساکەدا بڕوانامەکەشی دانی پێ دابندرێت، بۆیە ئەبێ یاساکەی بۆ ئامادە بکرێت و ئەگەرنا شتێ کە یاسا نەبێت ئێمە بیکەین بە یاسا. ناوەکان ئەنووسین چونکە بابەتەکە گرنگە با تەواوی کەین، کاک سەعید فەرمووو.

بەڕێز محەمەد سەعید ئەحمەد یەعقوبی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئاشکرایە لە یاسای وەزارەتدا ئەگەر بێتوو یاسا دەرچێ ڕێنمایی دەردەچێ، دیارە یاساکە هەبووە، هەر وەکو کاک د.ڕزگار ڕێنماییەکەی خوێندەوە بۆیە وەزیرەکە ڕێنمایی دەرهێناوە بۆ درێژەدانی ئەو یاسایە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لەکوێیە یاساکەی؟.

بەڕێز مەلا موحسین خالید مستەفا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەمە نووسراوێکی ڕەسمییە ژمارە (١١٢٠) لە ٢٣/١١/١٩٩١ ئەڵێ (حصلت الموافقة على المقترحات الواردة في كتابكم المرقم) ئەوەندە ڕەزامەندی سەرۆکی کۆمار(ئەحمەد حەسەن بەکر)هاتووە، بە ئیمزای سەرۆکی دیوانی کۆماری مانای ئەوە ئەوەیە بەپێی ئەم نووسراوە ڕەزامەندییە کە هاتووە بۆ ئەو ڕێنماییەی کە دراوە بۆ دروست کردنی ئەو قوتابخانە ئایینیانەی سەر بەوەزارەتی ئەوقاف (حصلت الموافقة) مانای ڕەزامەندی سەرۆکی کۆمار دەرچوو لەسەری، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مەرج نییە، هەموو ڕازی بوونێک یاسایی بێت. ئێستاکە ئێمە لێرە سەرۆکی وەزیرانمان و سەرۆک پەرلەمانمان هەیە و هەموو ڕەزامەندییەکی وەزیر مەرج نییە یاسایی بێت. سەرۆک کۆمار لەوانەیە ڕۆژێ(١٠) پێشنیاری بۆ بێت لەسەر هەموویان ڕەزامەندی بکات، پێشنیارو یاسا جیاوازی هەیە، جا باشە ئێمە ناتوانین بگەڕێینەوە بۆ وەقائعی عێراقی تا بزانین ئەو یاسایە هەیە یان نییە، وا نییە؟ چونکە من بەباشی نازانم شتێ تەصدیق کەین کە یاسایەکەی نەبێ با یاساکەی بۆ دابڕێژین، تەصدیقی بڕوانامە خۆی ئۆتۆماتیکیەن دەبێ، هیچیش لە بارەکە ناگۆڕێ وابزانم، کاک د.قاسم محەمەد فەرموو.

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەک من پرسیارم لە برادەران کرد، وەکو کاک محەمەد حەسەن باڵەتە ئاماژەی بۆ کرد بڕیارەکانی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش(مجلس قيادة الثورة)ی عێراقی هێزی یاساییان هەیە ئەوە یەک، دووەم یاساکە بەو ڕێگەیە، من تەنها هێما بۆ نووسراوێک بکەم ئەو نووسراوە بە ژمارە ٨/١٥، واتە ٨ر١٥(مصنفة سري وشخصي) لە ١٢/٣/١٩٩٠ ئەگەر مۆڵەت هەبێ پێشنیارێکی بخوێنمەوە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرمووو ئەگەر پێتانە بیخوێنەوە.

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

محضر الاجتماع:

عقد اجتماع بتأريخ ١٩/٧/١٩٩٠ برئاسة السيد الوزير وبحضور الشيخ بشير الاتروشي الامين العام لإدارة شؤون الاوقاف لمنطقة الحكم الذاتي والسادة وكيل الوزارة ومدير عام دائرة المؤسسات الدينية ومدير عام الدائرة الادارية والمالية والدكتور حمد الكبيسي، محمد احمد التكريتي، ومدير الحسابات ومدراء الاوقاف في منطقة الحكم الذاتي ومسؤول شعبة المدارس الدينية وقد تضمن محضر الاجتماع مناقشة موضوع المدارس الدينية في المنطقة الشمالية وقد كانت التوجيهات.

ئەم خاڵە درێژە ئەمەش تەئكیدە كە یاسایە، بەڵام برگەی یاساكە داوای لێبووردن دەكەم چونكە من نەم دیوە، وە من بەدوایدا گەڕاوم بەڕێوەبەری ئەو قوتابخانانە دەڵێن یان یاسایە یان بڕیاری ئەنجوومەنی سەرۆكایەتی شۆڕشە، ئەم ڕێنماییانەی وەزیر كەوا هەیە بۆ ئەم بڕیارە ئەوە هەر بۆ زانیاری بوو تا سوودی لێ وەرگیرێت. هەندێ زانیاریشم هەیە ئەگەر مۆڵەتم بدەن بیانخەمە ڕوو.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەوە ئێستا بەرچاو خراوە، قوتابخانەكانی ئایینی ئێستا لە دهۆك هەنە كە بەدوو قۆناغە ناوەندی ودواناوەندی، دەرچووی پۆلی شەشەم وەردەگرن بە مەرجێ لە تاقیكردنەوەی تەقدیری سەركەوێ، دەرچووی مزكەوتەكان وەرناگرێ، واتا ئەو كەسانەی لە مزگەوت دەردەچن دەبێ ئەوانیش تاقیكردنەوەی تەقدیری بكەن وسەركەون ئینجا قبوڵ دەكرێن، بە هەمان شێوە بۆ ئامادەییش، هەر وەك ئاماژەم بۆ كرد ساڵی خوێندنی ٩٦-٩٧دوو قوتابی وەرگیران، هەر وەك بڕیارە دەبێ(١٠)یەكەمەكانی ئەو قوتابخانانە وەربگیرێن، پرۆگرامی خوێندنیان لەناوەندی بەم شێوەیەیە:

قۆناغی یەكەم: تلاوەو لەبەر كردن وراڤە كردنی قورئان وفەرموودەكانی پێغەمبەر(حدیث) و (الدین/الفقە)، نحو، صرف، عقیدە، مێژوو، ئنگلیزی، كوردی، بیركاری.

قۆناغی دووەم: لەسەر ئەوانە دوو بابەتی دی زیاد دەبن(تجوید لەگەڵ جغرافیا)هەروەها لە قۆناغی ئامادەیی زیاد لەسەر ئەم وانانە وانەی زانستی قورئان وزانستی ڕەوانبێژی، واتە ئەوانە هەموو تەئكید بوو لەسەر ئەوەی ئەم قوتابخانانە یاسای خۆی هەیەو هەر هەموو لە ئەنجوومەنی

سەرکردایەتی شۆڕش(مجلس قيادة الثورة) دەرچووە ئەو ڕێنماییانەی وەزیریش هەر لەڕوانگەی ئەم یاسایە بووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جا ئێمە چۆن بزانین ئەوە یاسایە؟ کاکە محەمەد حەسەن فەرموو.

بەڕێز محەمەد حەسەن باڵتە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی بەڕێز د.قاسم ئەفەرمووێت لە مانگی (٧)ی ساڵی (٩٠) دەرچووە حەتمەن ڕێنمایی هەر لە دوای یاسادا دەردەچێ، دەبێت یاسا هەبێت یان بڕیارێ هەبێ لە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشێ(مجلس قيادة الثورة) ئەو ڕێنماییانە دەرچووە ئەگەر ئەو یاسایە ساڵی (٩٠)دەرچوو بێ من وای بە باش دەزانم بگەڕێن ئەو یاسایە بدۆزنەوە، ئەگەر کاک د.قاسم ژمارە و مێژووی ئەو یاسایەی بدا بایە بە ئێمە زۆر مەمنوون دەبووین، یان لە وەقائیعی عێراقی ساڵی (٩٠)دا هەیە ئێمە بگەڕێین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس. کاک سەفەر محەمەد فەرموو.

بەڕێز سەفەر محەمەد حسێن:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە گفتوگۆکەدا وا دیارە کە دوو جۆر قوتابخانەی ئایینی هەیە، ناوەندیی و دواناوەندیی ئایینی و قوتابخانەکانی ناوەندیی و دواناوەندیی خوێندنی ئیسلامی. قوتابیانی قوتابخانەکانی ناوەندیی و دواناوەندیی خوێندنی ئیسلامی پێشتر لە کۆلیژی شەریعەی بەغدا وەردەگیران وابزانم پەیڕەوی خوێندن و بڕوانامەکانیان بە یاسا بڕیاری لەسەر دراوە، بەڵام وەک صیفەتی یاسایی بەڕاستی وا دیارە قوتابخانە ئایینیەکان کە لە بنەڕەتدا صیفەتێکی یاسایی نەبووە، شەرعیەتێکی یاسایی نییە. جا کە لە بنەڕەتدا شەرعیەتی یاسایی نەبێت ئێمە چۆن بێین ئەنجامێکی شەرعیەی یاسایی بدەینێ، هاودژ پەیدا دەبێت ئەوەش وابزانم یاسایی نییەو پێشنیار دەکەم ئەوە دوا بخەین بۆ ئەوەی زیاتر دراسەتی بکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا مەلا سەدیق وەکو پسپۆڕێک لەگەڵ جەنابی وەزیری ئەوقاف هاتووە لە وەزارەتی ئەوقافەوە تەنها بۆ ڕوون کردنەوەی ئەم مەسائیلانە لەگەڵ خۆی هێناویەتی، با بفەرمووێ.

بەڕێز مامۆستا مەلا سەدیق/پسپۆڕ لە وەزارەتی ئەوقاف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە ساڵی ١٩٨٩ لە ١/١ وەزارەتێ ئەوقاف پێشنیارێکی لەسەرۆکایەتی کۆماری داواکرد بە نووسراوی(٢٣٦٩) لە ١/١١/١٩٨٩ کە پرۆژەی(احياء المدارس الدينية في المنطقة الشمالية)

بکرێ ئەوجا سەرۆکایەتی کۆمار لەسەرئەم پرۆژەیە بەنووسراوی (ژمارەکەی نازانم) رۆژی ١٩٨٩/١١/٢٢ رەزامەندی دەربری.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڵێ، چ یاسا هەبوو؟

بەڕێز مامۆستا مەلا سەدیق/پسپۆڕ لە وەزارەتی ئەوقاف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

نەخێر، بەڵام پشت بەسترا بەوەی دەڵێت (حصلت الموافقة).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڵێ ئەوە باسی کرد گرفتی ئێمە مەسەلەی یاساییەکەیە، جا مامۆستا مەلا تاهیر فەرموو.

بەڕێز مەلا محەمەد تاهیر محەمەد زین العابدین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

برادەران دیارە هەر کەسەو بۆچوونی خۆی هەیە، بەڵام حەز دەکەم من شتێ بەرچاوتان بخەم، ئەو قوتابخانانە لە ساڵی (٩٠)دا دروست بوونە (احیاء مدارس) کاتی خۆی بووە کەوا وەزارەتی پەروەردەی عێراقی بڕوای پێ کردووە. مەلایانی باش وپیاوانی هەڵکەوتووی چاک وەکو مامۆستا عەبدولکەریم مدرس هەوڵی بۆ داوە کە (احیاء) ئالقەکان بکاتەوە یەکەم بڕیار کە دەرچووە لەسەر بنەڕەتی ژیاندنەوە کە بڕیاری ئەنجومەنی شۆڕش بووە کاتی خۆی (٥) قوتابخانە لە کوردستان لەسەر ئەم بڕیارە دامەزراوە (٥)ی تریش لە ناوچەی باشوورو ناوەند دامەزراوە، قوتابیانی قۆناغی(٦) شەشەمی ئەو قوتابخانانە کە تخرج دەکەن لە کۆلیژەکانی زانکۆکانی عێراق لە خوێندنی ئیسلامیدا لە زمانی عەرەبی و لە شریعەی ئیسلامی وەرئەگیرێن. حاڵی حازر سەبارەت بە ئێمەوە بۆشاییەک، چونکە نامە گۆڕینەوە لە نێوان حکومەتی هەرێم و حکومەتی مەرکەزی دا نییەو یاسایەکە دەستی ئێمە ناکەوێت، لە راستیدا ئەو قوتابییانەش خاوەنی مافێکن، واتە ئەوەی کە خوێندویانە هەتا ئەوەی کە مۆڵەتی زانستی هەیە لای مامۆستایەک بەمۆڵەتی تاقە مامۆستایەک ئەتوانێ بێ لە وەزارەتی ئەقاف تاقیکردنەوەیەکی کاتی بدات بروانامەی بەرابەری بە بروانامەی شەشی خوێندنی ئیسلامی وەرئەگرێ وکاری دەڕوا لە کۆلێژی شەریعەی دهۆک دەوام دەکات. ئەوانە رادەی زانیارییان طبعا لەقوتابیانی خوێندنی ئیسلامی زیاترە لەوانەیە کە موجازن لای مامۆستاکان هەوڵ و تێکۆشانی چاکیان هەیە وەزارەتی ئەوقاف گرنگیەکی پێ داون، واتە ئەوەی کە بەرهەمی وەزارەتی ئەوقافە بەکردەوە ئەوەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هەرچەند قسەکانت دەبڕم مامۆستا ئێمە گفتوگۆی رادەی زانیاری ناکەین، تەنها گفتوگۆی یەک خاڵ دەکەین، ئەم بروانامەی ئێستاکە، پەرلەمانی کوردستان بڕیارێک ئەدات ئەمانە بکات بە دەرچووانی پەیمانگا بناغەیەکی یاسایی هەیە یان نا؟ ئەگەر بنچینەی یاسایی هەیە موشکیلە

نییه، ئەگەر نییه بۆ ئەوەی خاوەن پێشنیار ئاگادارکەینەوە یان پرۆژەیەک پێشکەش کات یان داوا لە پەرلەمان کات پرۆژەیەک بکات، تەنها پرسەکەی ئێمە ئەوەیە، پەیوەندیمان بە رادەوە نییە.

بەرێز مەلا محەمەد تاهیر محەمەد زین العابدین:

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جا ئەگەرمۆڵەت بفەرموی ئەگەر قۆناغی (٦)ە کەیان بەرابەر بێ بە قۆناغی(٦)ی خوێندنی قوتابخانە ئیسلامیەکان، ئێستا لەو دەمەدا قۆناخی پەیمانگا لێ دەگەرێین ئێمە قۆناخی ئەم دوو ساڵەگفتوگۆ بکەین.

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دیسان تەئکید دەکەم دەڵێم ئەم مەکتەبانە ئێستاکە بناغەیەکی یاساییان هەیە یان نییە؟

بەرێز مەلا محەمەد تاهیر محەمەد زین العابدین:

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڵێ، بنچینەی یاسایی هەیە

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڵێ، ئێمە ئەوەمان دەوێت.

بەرێز مەلا محەمەد تاهیر محەمەد زین العابدین:

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن.

واتە قوتابخانەکانی ئاینی حەلەقاتە، لە کوردستان کاتی خۆی بووە.

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا ئێمە ئەو یاسایەمان ئەوێت بۆ ئەوەی سودی لێ وەرگرین، ئەو بەڵگەمان ئەوێ ببینین وەک بناغە قسەی لە سەر بکەین،ئەو یاسایە چی یە ؟

بەرێز مەلا محەمەد تاهیر محەمەد زین العابدین:

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تەنیا دوو قسەت بەرچاو دەخەم یەکەم: «إحیاء» حەلەقاتی ئەو قوتابخانانەیە، دووەم لەناوچەی باشوورو ناوەندی عێراق دەرچووانی شەشی ئەو قوتابخانانە لە کۆلیژەکان دەوام دەکەن، سوپاس.

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە با ئەو یاسایە بدۆزینەوە، خۆ زەحمەت نییە، موشکیلەش نییە، یاساکە چی یە؟ ژمارەی چەندە، کەی دەرچووە؟

بەرێز مەلا محەمەد تاهیر محەمەد زین العابدین:

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەبێ رێگەیەک بدۆزینەوە بۆ ئەوەی یاساکە پەیداکەین، سوپاس.

بەڕێز جەمیل عەبدی سندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو قوتابخانە ئایینیانە هەر وەک کاک سەفەریش گوتی بنچینەیەکی یاساییان نییە، تەنها پێشنیاری(شێخ بەشیر)ەکە بەڕێوەبەری گشتی ئەوقافی ناوچەی ئۆتۆنۆمی ئەوکاتە بووە، لەوەزارەتی ئەو کات گفتوگۆیان کردووە ناردراوە بۆ دیوانی سەرۆکایەتی، ئەبا ئیمزای سەرۆکی کۆماریشی لە سەربا، کە چی تەنها بەرێنمایی دەرچووە، واتا هیچ یاسایەکی پێ دەرنەچووە تەنها رێنماییە بۆ ناوچەی ئۆتۆنۆمی، تەنانەت زۆربەی قوتابخانەکانی لەم جۆرە تاکو ئێستا لە هەرێمدا پابەند نابن بەم رێنماییانە، چونکە لەو رێنماییانە هاتووە دەڵێ ئەوەی لەو قوتابخانانە وانە بڵێتەوە دەبێ بەلایەنی کەم بەکالۆریۆسی لە کۆلیژی شەریعە یان کۆلیژی فقهی هەبێ بەڵام ئێستا هەیە لەو قوتابخانانە وانە دەڵێنەو بڕوانامەی تەنها سێیەمی ناوەندی هەیە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من حەز ناکەم بەدوورو درێژی بچینە ناویەوە، سەنەدە یاساییەکەمان پێویستە، بەڵگەکمان پێویستە بۆ ئەوەی پشتی پێ ببەستین تاکو بیکەین بە بڕیارێک، ئێمە ئەم چارەسەرەمان دەوێ.

بەڕێز جەمیل عەبدی سندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەمە هیچ پایەیێکی یاسایی نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە سوپاس. کاک د. ئیدریس فەرموو.

بەڕێز د. ئیدریس هادی سالح/وەزیری پیشەسازی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر یاسا هەبووە پێشتر لە حکومەتی عێراقی دەرچوبوو، ئێمە لە پەرلەمانی کوردستان یاسامان بۆی دارشتووەتەوە، پێدەچێ باشترین شت ئەوەبێ یاسایەک بۆ ئەو قوتابخانانە لێرە لە پەرلەمان دابنێین، بڕیاری لە سەر بدرێت، ئەوە هەڵوێستی ئەو قوتابخانانەش بەهێز دەکات، لەگەڵ بڕوا نامەکانیان، دوایی بەرابەری بڕوانامەکە بەپێی رێنمایی و زەوابتێک دەردەچێ، واتە یاسا بۆ بەرابەری بڕوانامەی ئەو قوتابخانانە دانرێت، ئەوەش دەبێتە دەرئەنجام (تحصیل حاصل)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ مەحمود کاوە شێخ لەتیف/وەزیری ئەوقاف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە وەکو دانیشتنەکەی پێشوو دوامان خست هەوڵماندا کەبنچینەی یاساکەمان دەست بکەوێت

وناردیشمان بۆ ئەو قوتابخانانەی کە لە بەغدا و موصلن، دیار بوو وەکو بۆمان روون بۆوە ئەوان یاساکەیان لا نەبوو، وایان دیار خستبوو هەر تەنها لە سەر داوای سەرۆک کۆماری عێراق دامەزرابن هەتا ئەوەش بە یاسا ئیشی پێ کراوە پێشتر هەبووە، واتە ئەمە تەنها بۆ بوژانەوە بووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بە بۆچوونی من وێنەکە نزیکە روون بێتەوە، فەرموو کاکەڕەش.

بەڕێز کاکەڕەش محەمەد نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەکو برادەران روونیان کردەوە بابەتەکە ڕێنمایی دیوانی سەرۆکی کۆمارە، دەبێ ئێمە ئەو لەو روانگەوە سەیر کەین عەجەبا سەرەک کۆمار ئەو دەسەڵاتەی هەیە قوتابخانە بکاتەوە یان نییەتی؟ دەبێ بەراستی بەشوێن یاساکەدا بگەڕێین چونکە ئەگەر دەسەڵاتی هەبێ قوتابخانە بکاتەوە، مانای وایە بڕیاری کردنەوەی ئەو قوتابخانانە هێزی یاسای هەیە، دروست کردنی نەک تەنیا بەیاسایەکی تایبەتی بێ، چونکە قوتابخانەی سەرەتایی وقوتابخانەکانی تری پەروەردە یاسایان هەیە، وەزیری پەروەردە قوتابخانەیەک دەکاتەوە خۆ ئەو قوتابخانانە یاسایێکی تایبەتییان نییە، بەو واتایەی وەزیری پەروەردە لە بنەرەتدا مخەوەلە لەکردنەوەی قوتابخانە، هەموو قوتابخانەیەک مەرج نییە یاسایێکی تایبیەتی هەبێ. خاڵێک هەیە لەدەستوری عێراقی دەبێ تەئکیدی لێ بکەین، تەماشا بکەین بزانین رئیس کۆمار ئەو دەسەڵاتەی هەیە یان نیە، چونکە رەزامەندیەکە تەنها لەوێ دەرچووە، جا ئەوەش بەتەئکید پێویستی بە دواخستن هەیە تاکو ئەوە تەئکید بکەین بزانین عەجەبا ئەو دەسەڵاتەی هەیە یان نا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تەنیا بۆ تەئکیدە دەسەڵاتی سەرۆکی کۆماریش هەبێ، نابێ! ئەوە بابەتێکی ترە. وابزانم ئەگەر قوتابخانەش بکرێتەوە ئەبێت پێش وەخت یاسا هەبێ تاکو سەرۆک کۆمار پشتی پێ ببەستێ یان وەزیری پەروەردە پشتی پێ ببەستێ تا بزانێ قۆناخی خوێندنی دواناوەندی، قۆناخی خوێندنی سەرەتایی، قۆناخی خوێندنی ناوەندی چەندە، هی زانکۆ بەو شێوانەیە. مەبەستی من دەسەڵاتەکەیە کە لەو یاسایە وەرئەگیردرێ کە پێش وەخت هەیە. ئێستاش ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسا جێگەی خۆیەتی، بەراستی ئێمە هێشتا لەو بابەتە کاتمان زۆر لە بەردەست ماوە بۆیە ئەگەر لیژنەی یاسا ئەو زەحمەتەمان بۆ بکێشن بە بنچینەی ئەم بابەتەدا بچنەوە بۆ دانیشتنی ئایندە ئەگەر کرا، یان دانیشتنێکی تریش گرفت نییە، ئەو بابەتانەمان بۆ کۆبکەنەوە بۆ ئەوەی بڕیارەکەمان بەرێکو پێکی دەربکەین، واتە گەیشتن بە قەناعەت چارەیەکی یاسایی نییە، پێشنیارێک هەیە بۆ ئەوەی لەگەڵ وەزارەتی تایبەتمەند ولەگەڵ ئەنجوومەنی وەزیراندا قسە بکەین تاوەکو ئەوان پرۆژەی یاساکە بکەن یاخود لێرە کۆمەڵێک لە برادەران داوایان لێ بکرێت پێی

هەستن، بۆیە باشتر وایە ئەم بابەتە دوابخەین تاکو دانیشتنێکی ئایندە زیاتر ئامادە دەبین . ئەم بابەتە ئەخەینە دەنگدانەوە.کێ لەگەڵ ئەوەیە دوای بخەین؟.. سوپاستان دەکەین. کێ لەگەڵ نییە؟.. بە زۆرینەی دەنگ دواخرا، زۆر سوپاستان دەکەین. سبەی هەر کاتێ لیژنەی یاسا تەواوی کرد ئێمە پیشانی ئەنجوومەنی ئەدەین وئاگاداری وەزارەتی ئەوقاف دەکەینە بۆ ئەم بابەتە ئەمە خاڵێکە، خاڵی تر سبەی بۆ گفتوگۆی پرسیارەکان جەنابی وەزیری ئیشغال ونیشتەجێ ئامادە دەبێ بۆیە تکا لەو ئەندامانەی پەرلەمان دەکەم کە پرسیاریان بۆ جەنابی وەزیر ئامادە کردووە، سەعات(١٠) لێرە ئامادە بن، دانیشتنەکە بۆ ئەو بابەتەیە.
دانیشتنی ئیمرۆمان تەواو بوو، سوپاس.

فەرسەت ئەحمەد عەبدوڵلا
سکرتێری ئەنجوومەن

نەژاد ئەحمەد عەزیز ئاغا
جێگری سەرۆکی ئەنجوومەن

جوهر نامق سالم
سەرۆکی ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

هەرێمی کوردستانی عێراق
ئەنجوومەنی نیشتمانیی
کوردستانی عێراق

ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

١٦

١٩٩٧ – بەرگی شانزدەیەم

چاپی یەکەم ١٩٩٨

پێرست:

وتەیەکی پێویست ———— ل٥

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٢) دووشەممە ڕێکەوتی ١٩٩٧/١١/٢٤ ———— ل٩

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٣) سێ شەممە ڕێکەوتی ١٩٩٧/١١/٢٥ ———— ل١٠١

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٤) یەک شەممە ڕێکەوتی ١٩٩٧/١٢/٢٨ ———— ل١٤٩

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٥) دووشەممە ڕێکەوتی ١٩٩٧/١٢/٢٩ ———— ل٢٩٧

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٦) سێ شەممە ڕێکەوتی ١٩٩٧/١٢/٣٠ ———— ل٣٢٧

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٧) چوارشەممە ڕێکەوتی ١٩٩٧/١٢/٣١ ———— ل٤٦٥

ووزارة البلديات والسياحة لدراسته ولكم الامر). لەبەرئەوەی ،وەزارەتی دارایی وئابووری ،وەزارەتی کشتوکاڵ ،وەزارەتی ئەوقاف ،لایەنێکی سەرەکیین لە پرۆژەکە،بۆیە ئێمە داوامان کرد بوو ،ئەم پرۆژەیە دووبارە بکرێتەوە ،تا لێی بکۆڵرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاست دەکەین .ئەو داوایە ئاراستەی لیژنەی یاسایی بکەن .ئایا هیچ تێبینیەک هەیە لەسەر ئەو بابەتە ؟

لەڕاستیدا دەبێ لە بنەڕەتدا ، وەکو «پرنسیپێک» لە ئەنجوومەنی وەزیراندا گفتوگۆی لە سەر کرا بێ، دەبێ وەزیرەکان لەوێ ئامادەن ، ئەگەر بۆچوونێک ،یان شتێکیان هەبێ ،ئەبێ ئەوان لەوێ چارەسەری بکەن .کاتێ کە دێ بۆ ئێمە، هەروەک برادەرانی یاسا ئەڵێن دەرئەنجام(تحصیل حاصل) پێویستە وەکو گوتم، تەواو بووبێ و گفتوگۆی لەسەر کرابێ .لەگەڵ ئەوەشدا ،ئەگەر لیژنەکانی پەرلەمان بە بەرژەوەندی بزانن ،ئەتووانن پەیوەندی بکەن بە وەزارەتی پەیوەندارەوە، ئەوان ئازادن لەو ڕووەوە، بەهەرحاڵ ،وەزیری تایبەتمەندیش لێرە نییە، خۆی داوایی کردووە ،ئێمە ناچارین دوای بخەین ،تا ئامادە ئەبن و ئاگادارمان ئەکەنەوە، پاشان ئەیخەینە بەرنامەی کاری ئایندەوە. ئەگەر چ تێبینیەکی تر نییە لەسەر ئەم بابەتە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە،بۆ دوواخستنی بۆ دانیشتنەکانی داهاتوو. کێ لەگەڵە؟... سوپاستان ئەکەین، کێ لەگەڵ نییە؟

بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، سوپاس.

دێینەوە سەر خاڵی سێیەمی بەرنامەی کار، ئەویش گفتوگۆکردنە لەسەر پرۆژەی بەرابەر کردنی بروانامەی قوتابخانە ئاینییەکانی سەر بەوەزارەتی ئەوقاف بۆ قۆناغەکانی ناوەندیی و ئامادەیی سەر بەوەزارەتی پەروەردە. پرۆژەیەکە لە ئەنجوومەنی وەزیرانەوە بۆمان هاتووە، پاش ئەوەی کە لیژنەکان لێیان کۆڵیوەتەوە. ئەگەر زەحمەت نەبێ لیژنەکانی ئەوقاف و یاسا و پەروەردە نوێنەریان لێرە بێ خراپ نییە. مامۆستا مەلا محسن فەرموو، کاک شێخ عەفان فەرموو.

ئێستا بنەڕەتی پرۆژەکە، کە بۆمان هاتووە دەخوێندرێتەوە، ئەگەر وەزارەتی ئەوقاف چ تێبینیەکیان هەیە با بخوێندرێتەوە، پاشان لیژنەکانی پەرلەمان راپۆرتی خۆیان دەخەنەروو، دواتر دەرگای گفتوگۆ لەم بابەتە دەکرێتەوە. فەرموو کاک فەلەکەلدین.

بەڕێز فەلەکەلدین سابیر کاکەیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

دەربارەی هاتنم برادەران، ئاگاداریان کردم. لەبەر ئەوەی پەیوەندیدارە بە برگەیەک لەپرۆژەکە. ئێمە لە وەزارەتی ڕۆشنبیری لە ڕۆژی (٤/٧)، پرۆژەیەکمان پێشکەش کردوە، کە لەلایەن کۆمەڵێک زانای کوردەوە پێشکەش بەئەنجوومەنی وەزیران کراوە ،بەڵام ئەوەی هاتووە بۆ ئێرە پرۆژەیەکی ترە، پرۆژەیەک لە وەزارەتی دادە،وە هاتووە وابزانم گۆڕانکاریشی تیاکراوە .ئێستا گفتوگۆی گۆڕانکاریەکان ناکەم، بەڵام لەرووی پرۆتۆڵۆکۆلییەوە ئەبێت وەزارەتی داد یا ئەو جێگایەی کە

پێشکەشی کردووە یا پسپۆڕێکی تایبەت ،بەرگری لێ بکات . بەڵام من وەکو وەزارەتی ڕۆشنبیری ،ئەگەر هاتە کاتی گفتوگۆ ،لاریم نییە دانیشم وبەشداری گفتوگۆکان بکەم ،هەروەها لاریشم نییە لەسەر پێشکەش کردنی ئەو پرۆژەیە.بەڵام ئەو پرۆژەی کە لەلایەنی وەزارەتی دادەوە پێشکەش کراوە،جا چ وەکو وەزارەت یا ئەو پسپۆڕەی کە دایناوە یا کەسانێکی تایبەتمەند کە دایان ناوە،لێرە ئامادە بن وگفتگۆی بکەن زۆر باشترە .لەبەر ئەوە بوونم ،تەنها بۆ بەشداری کردنەوە دانیشتنەکەم لەوانەیە بۆ یاساکە سوودی نەبێت ،جا ئەگەر مۆڵەتم بدەن بڕۆم،زۆر سوپاستان دەکەم .

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر جەنابت کەمێک مۆڵەتمان بدەی، تادێینە سەر ئەو بڕگەیە .چەند تێبینیەک هەیە حەزمان ئەکرد جەنابت موداخەلەت لەسەر تێبینیەکان هەبێت . ئەگەر چاوەڕێ بکەی باشە.وەزیری دادیش ئاگادار کراوە ،دێت .فەرموو کاک حسێن، پرۆژەکە بخوێنەوە.

بەڕێز حوسێن عەلی کەمال:

بسم الله الرحمن الرحيم

باسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستان العراق

رقم القرار:

تاريخ القرار:

(قرار)

أستنادا الى احكام الفقرة الأولى من المادة السادسة والخمسين من القانون رقم(١) لسنة ١٩٩٢ وبناءا على ماعرضه وزير الأوقاف ووافق عليه مجلس الوزراء قرر المجلس الوطني لكوردستان العراق بجلسته المنعقدة بتاريخ

/ /١٩٩٧ إصدار القانون الآتي:-

قانون معادلة شهادة المدارس الدينية التابعة لوزارة الاوقاف لمرحلتي المتوسطة والاعدادية بشهادة المتوسطة و الاعدادية .

المادة لأولى:

تعادل الشهادة الدراسية للمرحلتين(المتوسطة والاعدادية) للمدارس الدينية التابعة لوزارة الأوقاف والشؤون الاسلامية بشهادة الدراسةللمرحلتين المتوسطة والاعدادية لمدارس الاسلامية (ثانوية الدراسات الاسلامية)التابعة لوزارة التربية لغرض التعيين والقبول في كلية الشريعة وقسم الدراسات الاسلامية في كلية الآداب بجامعات الأقليم وذلك بعد أجتيازهم الأمتحانات الوزارية المقررة قانوناً.

المادة الثانية:
على الوزراء المختصين تنفيذ أحكام هذا القانون.
المادة الثالثة:
ينفذ هذا القرار من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

ئەوە دەقی پرۆژەکەیە ،ئەگەر جەنابی وەزیری ئەوقاف چ تێبینیەکی هەیە، فەرموو کاکە شێخ مەحمود.

بەڕێز مەحمود کاوە لەتیف حەفید /وەزیری ئەوقاف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

لەڕاستیدا ئەوە بۆ جاری دووەمە پرۆژەی وەزارەتی ئەوقاف لە دیوانی پەرلەماندا قسەو باسی لەسەر ئەکرێت .تەنها بۆ روون کردنەوە ئەڵێم ، وا بزانم ئاشکراش بووە، سەرەتا رەخنە هەبوو لەسەر ئەوەی کە ئەوە سیستەمێکە یاسای تایبەتی خۆی بۆ دەرنەچووە، تاکو بتوانرێت دەستکاری یاخود پرۆژەکە پەسەند بکرێت(مصادقە).پاش لێکۆڵینەوە و پیاچوونەوە بۆمان دەرکەوت لە یاسای وەزارەتی ئەوقاف ژمارە(٧)ی ساڵی ١٩٩٢لە ماددەی(١٠) هاتووە(تعتبر جميع القوانين والأنظمة والقرارات الخاصة بالأوقاف نافذة المفعول لحين إصدارما يحل محلها او الغاءهاعلي ان لا تتعارض واحكام هذا القانون).
لەهەمان کاتدا بڕگەی(ج) لە ماددە(١٠)لە پێکهاتنی پەیکەری وەزارەت و بەڕێوەبەرایەتی قوتابخانەکان وەکو بەڕێوەبەرایەتیەکانی تر جێگیر بووە . لەڕاستی دا ئەم پرۆژەیە ئێمە زۆر بەپێویستی ئەزانین کە کۆتایی پێ بێت .چارەنووسی قوتابیانی قوتابخانەکانی ئیسلامی سەر بە وەزارەتی ئەوقاف بەمەوە بەستراوە، بۆیە تکا ئەکەین کە پشتگیریان لێ بکەن و بۆمانی جێبەجێ بکەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

سوپاس بۆ جەنابی وەزیری ئەوقاف، ئێستاش بابزانین رای لیژنەی یاسا چییە.

بەڕێز محەمەد حەسەن باڵەتە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

ئێمە راپۆرتمان هەیە لەسەر ئەو پرۆژەی کە هاتووە لە وەزارەتی ئەوقافەوە. هەروەها لیژنەکانی، ئەوقاف، رۆشنبیری، پەروەردە، ئەوان راپۆرتی خۆیان هەیە، با بیخوێننەوە ، ئێمەش راپۆرتی خۆمان دەخوێنینەوە .وا بزانم ئەوان گشت خاڵەکانیان لا پەسەندە ،سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

فەرموو بالیژنەی یاسا راپۆرتی خۆی بخوێنێتەوە.

بەڕێز حسین عەلی کەمال:
بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

تقرير اللجنة القانونية
المجلس الوطني لكوردستان العراق
كوردستان ـ اربيل
اللجنة القانونية
العدد ١/ ٣٠
التاريخ ١٤/٥/١٩٩٧

ورد في مشروع قانون معادلة شهادة المدارس الدينية التابعة لوزارة الأوقاف والشؤون الاسلامية عدة مواد متفرقة يمكن معالجتها من قبل جهات أخرى دون الحاجة الى إصدار تشريع بذلك عليه فان :

١ـ طلب تخصيص عشرة مقاعد دراسية لخريجي الدراسة الإعدادية من العشرة الأوائل في كليات الشريعة ـ الآداب. قسم الدراسات الإسلامية غير وارد لأن هذا الموضوع هو من أختصاص القبول المركزي والسياسة التعليمية لمجلس التعليم العالي في الأقليم.
٢ـ إن طلب أعتبار السنتان الدراسيتان في معهد الأئمة والخطباء لوزارة الأوقاف والشؤون الإسلامية سنتين تقوميتين لغرض التعيين في الوظائف الدينية ومنحهم شهادة دبلوم هو الآخر غير وارد لإصدار تشريع بذلك حيث أن هذا الموضوع يتطلب معالجته بالتنسيق مع وزارة التربية ومجلس التعليم العالي. لأن منح شهادة الدبلوم العالي لايمكن منحها أعتباطاً من قبل الوزارات إلا بعد تقييم المناهج الدراسية من قبل جهات ذات أختصاص.
٣ـ إن طلب إعفاء الأئمة والخطباء من الخدمة الإلزامية غير وارد قانوناً حيث أن قانون الخدمة الإلزامية لم يطبق في الأقليم. ومن الممكن النظر في الموضوع بعد تطبيق ذلك القانون.

شيروان حيدري	كاكة رةش محمد	حسين علي كمال	محمد حسن بالطة
عضو	عضو	عضو	نائب رئيس اللجنة

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەن:

سوپاس بۆ لیژنەی یاسا. ئەوە راپۆرتی لیژنەی یاسا بوو، ئێستاش لیژنەی ئەوقاف باراپۆرتی خۆیان بخوێننەوە.

بەڕێز مەلا موحسین خالید مستەفا:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەن.

دیارە ئێمە لە قۆناغی یەكەم ،راپۆرتی خۆمان پێشكەش كردووە،رای لیژنەكەمان دیاری كرد، دەربارەی ئەو پرۆژەیەی كە لەلایەن ئەنجوومەنی وەزیرانەوە لەسەر رای وەزارەتی ئەوقاف هاتووە كە لە(١٠)مادده پێك هاتبوو، دوای ئەوەی دانیشتنمان لەگەڵ وەزیری ئەوقاف و لیژنە تایبەتمەندەكان كرد ،بە پێویستمان زانی بابەتەكە بكرێ بە دوو بەشەوە، بەشی یەكەمیان، بروانامەی شەشی خوێندنی ئیسلامی سەر بەوەزارەتی ئەوقاف لە قۆناغی یەكەم چارە بكرێت بەرابەر كردنی بە بروانامەی شەشەمی ئامادەیی سەر بەوەزارەتی پەروەردە. دوایی ئەوە ئەگەر پرۆژەی تر هەبێت دەربارەی دبلۆم وخوێندنی باڵاو شتی تر، ئێمەش رامان لەگەڵ لیژنەكانی تر وەكو لیژنەی پەروەردەو لیژنەی یاسایە.

ئەو بابەتانەی كە پەیوەندیان هەبووە بە داواكاریەكانی وەزارەتی ئەوقاف، ئەوەی كە زیاتر گرنگی هەبێت ئەو پرۆژەی لیژنەی یاسایە،كە لەمانگی(٥)دا پێشكەش بە پەرلەمانیان كردووەو ئێستا خوێندرایەوە . ئێمەش لەسەر ئەو پرۆژەیە رای خۆمان دابوو كاتی خۆی، وە بەنووسراوی ژمارە(٢٥)لە ١٩/١٠/١٩٩٧دا ئەو روون كردنەوەمان پێشكەش بە سەرۆكی پەرلەمان كردووە.

ئەنجوومەنی نیشتمانی كوردستانی عێراق

كوردستان ـ هەولێر

ژمارە ٢٥

بەروار :١٩/١٠/١٩٩٧

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەنی نیشتمانیی كوردستان

بابەت/بەرابەر كردنی بروانامەی خوێندنی ئایینی بە ئامادەیی

نیشانە بە كۆبوونەوەی (١٣)لە رۆژی ١٩/١٠/١٩٩٧ لیژنەكەمان وە پەراوێزتان لەسەر نووسراوی ئەنجوومەنی وەزیران ژمارە(٣٩٨٠)لە ٣٠/٨/١٩٩٧ .

دەربارەی بەرابەر كردنی بروانامەی قوتابخانەی ئایینییەكان سەر بەوەزارەتی ئەوقاف بە ئامادەیی سەر بەوەزارەتی پەروەردە ئێمە رای وەزارەتی پەروەردەمان بەلاوە پەسەندەو پوختەی رای خۆمان لەم خاڵانەی خوارەوەدا دەرئەبرین:

١ـ داوامان وایە كە بروانامەی دەرچووی شەشەمی قوتابخانەی ئایینی سەر بەوەزارەتی ئەوقاف بەرابەر بكرێ لەگەڵ شەشی ئامادەیی بۆ دامەزراندن وخوێندن و وەرگرتن لە كۆلێجە

پەیوەندارەکان.

٢ـ بەڕای ئێمەش پێویستە ساڵەکانی وەک یەک بن و بەلامانەوە پەسەندە کە سەرپەرشتی پەروەردەیی لەسەر بێت وە وانە هاوبەشەکانیان لەیەک نزیک بن.

٣ـ ئەوەندەی ئاگاداربین لەم ساڵەوە ئەو وانانەی کە بەلاوازی خوێندراوە یان تیا نەبووە ،گرنگ و بایەخی پێدراوە و ئێستا لە قۆناغەکانی قوتابخانەی ئایینی دا ئەخوێنرێ.

سەبارەت بەهێزی وانەکان ئەوە رای لیژنەی هەڵسەنگاندنی وەزارەتی پەروەردە ئەخەینە بیر ،کە بە نووسراوی ژمارە(٥٢٣٧)لە ٢٣/ ١٠/١٩٩٧وتوویانە کە خوێندنی قوتابخانەی سەر بەوەزارەتی ئەوقاف بەهێزترە لە ئامادەیی ئیسلامی سەر بەوەزارەتی پەروەردە، چونکە زۆر وانەی بەهێز هەیە ئەخوێنرێ لە ئامادەیی سەر بەوەزارەتی پەروەردە ناخوێنرێ.

لەگەڵ رێزماندا بە هیوای ئەوەی بڕیاری لەسەر بدرێ .

مەلا موحسین خالید مستەفا

سەرۆکی لیژنە

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن، سەرەرای ئەمە رای لیژنەکەمان بوو بەرێزتان ئاگادارن کە هەندێ کۆسپی تیادا دەرکەوت لەدانیشتنی پێشوو کە دواخرا، دووبارە رای وەزارەتی پەروەردەو رای وەزارەتی ئەوقاف و لیژنەی یاسا ئەمانە هەمووی هاتەوە، دیسان ئێمە دووپاتمان کردووە بە نووسراوێکی تر بۆ بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن ئەگەر مۆڵەت بدەن دەقی نووسراوەکە ئەخوێنینەوە.

نیشانە بە پەراوێزی بەرێزتان لەسەر نووسراوی سەرۆکایەتی ئەنجوومەنی وەزیران ژمارە(٥٢٠٤)لە ٢١/ ١٠/١٩٩٧، ئێمە دووپاتی نووسراومان ژمارە(٢٥) دەکەینەوە کە لە ١٩/ ١٠/١٩٩٧رای لیژنەکەمان بە بەرێزتانی راگەیاندووە، و ساڵەکانی خوێندن لە قۆناغی ناوەندی وئامادەیی زۆر بەرێکی ،بەرنامەو پەیرەوی بۆ دانراوە و هەموو مەرجەکانی وەزارەتی پەروەردەی تیا رەچاو کراوە، ئێستا بە دڵنیاییەوە رادەی خوێندن لە قوتابخانەکانی ئایینی سەر بەوەزارەتی ئەوقاف زۆر بەهێزترە لە ئامادەیی ئیسلامی سەر بەوەزارەتی پەروەردە، چونکە هەموو وانەکانی ئایینی ئەکادیمی تیا ئەخوێنرێ بەشێوەیەکی پەسەندو شیاو، بۆیە وەک بەرێزتان نووسیوتانە کە بخرێتە بەرنامەی کارەوە، ئێمە وەک لیژنەی ئەوقاف داوا ئەکەین، کە بروانامەکەیان بەرابەر بکرێ لەگەڵ دەرچووانی ناوەندی وئامادەیی خوێندنی ئیسلامی سەر بەوەزارەتی پەروەردە بۆ خوێندن ودامەزراندن بخرێتە بەرنامەی کارەوە لەگەڵ رێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

سوپاس بۆ کاک مەلامحسن، ئێستاش گوێ لەڕای لیژنەی پەروەردە ئەگرین، فەرموو کاکە عەفان.

بەڕێزعــەفــان عــوســمــان نەقــشــبــەندیی:

بەڕێــز ســـــەرۆکی ئـەنجــــــومـــــەن.

ئێمە وەکو لیژنەی پەروەردە بۆ ئەم کارە پێش ماوەیەک زۆر خەریکی گفتوگۆ بووین، لەگەڵ برایانی لیژنەی ئەوقاف و بەتایبەتی لەگەڵ پسپۆرانی وەزارەتی پەروەردە، دوای ئەوەی سەردانمان کردوو داوامان کردن بۆ ئێرە،و لەگەڵیان دانیشتین وگەیشتینە باوەڕێک بەهەر سێ لامان، بەڵام ئێمە پێشتر کۆمەڵێک تێبینیمان هەبوو، وە ئێمە ئێستا زۆر بە گرنگی دەوری ئەو قوتابیانەی کە لە قوتابخانەکانی سەر بەوەزارەتی ئەوقاف خوێندوویانە هەڵی ئەسەنگێنین ،چونکە شارەزاییەکی باشیان وەرگرتووە. بەڵام بابەتی بەرابەر کردنی بڕوانامە ،بابەتێکی گرنگە، لەبەر ئەوە ئێمە چەند جارێک دانیشتین پاش ئەوە بەهەر دوو سێ لامان بڕیارێکمان دا. بەڵام وەک لیژنە من حەز ئەکەم بۆ بەڕێزانی بخوێنمەوە، دوای ئەوەش رای وەزارەتی پەروەردەمان هەیەو پاشان گفتوگۆی بکەین. لەوانەیە لە هەندێ خاڵەکان جیاوازی بچوکمان هەبێ ،بەڵام زۆر نزیکە لەیەکەوە. ئەمە رای لیژنەکەمانە:

ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستانی عێراق

کوردستان ـ هەولیر

لیژنەی کاروباری پەروەردە و فێر کردن

ژمارە :٢٥

بروار :١٩٩٧/١١/٥

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان

ب/ بەرابەر کردنی بڕوانامە

نیشانە بە هامشی بەڕیزتان لەسەر نووسراوی لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی ژمارە (٢٥ لە ١٠/١٩/) لە پاش دانیشتن و وتوویژی لیژنەکەمان بە پەسەندمان زانی لە کاتی گفتوگۆی بەرابەرکردنی بڕوانامەی قوتابخانەکانی ئامادەیی سەربە وەزارەتی ئەوقاف بەرابەر بکرێ لەگەڵ قوتابخانەکانی ئامادەیی دیراسەتی ئیسلامی سەربە وەزارەتی پەروەردە و ڕەچاوی ئەم خاڵانای خوارەوە بکرێت :

١ـ تاقی کردنەوەکانی هەردوولا وەک یەک بن (موحد).

٢ـ نیوەی وانەکانیان بەلایەنی کەمەوە لە یەک بچن .

٣ـ هەردووئامادەیی یەکە سیستەمەکانیان یەک بخرێن .

٤ـ مامۆستاکانیان بڕوانامەی بکالۆرسیان هەبێت .

٥ـ دەرسە ئەکادیمی یەکان لە ژێر چاودێری سەرپەرشتیارە پسپۆرەکانی سەر بە وەزارەتی پەروەردەن .

بۆ ئەو مەبەستەش لیژنەیەک پێک بێت لە وەزارەتی پەروەردە ،وەزارەتی ئەوقاف بۆ ئەنجام دانی

خاڵەکانی سەرەوە.
ئێمە وەکو لیژنەی پەروەردە پێمان باشە ئەو کادیرو خوێندەوارانەی لە قوتابخانەکانی وەزارەتی ئەوقاف سوودیان لێ وەربگیرێ و بتوانن درێژە بەخوێندنیان بدەن لە کۆلێژو زانکۆکانی کوردستان بە پێی پسپۆڕی خۆیان .
لەگەڵ ڕێزو سوپاسمان .

شفیقە فقێ عبداللە	اکرم عاشور	وریا دزەیی	عەفان نەقشبەندی
ئەندام	ئەندام	مقرر	جێگری سەرۆکی لیژنە

رجب شعب	زهرا حاجی طه
ئەندام	ئەندام ،(ناوبراو ام ئیمزا نەکردووە)

ڕاپۆرتێکی وەزارەتیش هەیە ئێمە دوای ئەوە لەگەڵ وەزارەت ڕێک کەوتین لەگەڵ پسپۆڕانی وەزارەت، ئەوانەی کە بەرپرسیارن لە هەموار کردنی بروانامەکان بەڕێوەبەرە گشتییەکان لەگەڵیان دانیشتن بەچەند دانیشتنێک، ئەوانیش لەسەر خاڵەکانی ئێمە ڕازین، لەسەر خاڵەکانی ئێمە ئیمزایان کردووە و ڕازین لەسەر ئەم داواکاریانەی ئێمە.پاشان ئەگەر ئەو خاڵانە لیژنەیەکی تایبەتی بۆ دروست بکرێت بۆ ئەوەی ئێستا فەرمان بدرێ بۆ بەرابەر کردنی بروانامەکەو دوای ئەوەش لیژنەیەکی بۆ دروست ئەکرێ بۆ چارەسەر کردنی ئەو خاڵانەو لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس بۆ لیژنەی پەروەردە، واتە ئەوەی لە ڕاپۆرتی هەرسێ لیژنە بۆ بەرابەر کردنی بروانامەکان هیچ گرفتێکی تیا نییە بۆ تەواو کردنی هەندێ «ئیجرائات» ، بەو شێوەیەی کە باس کرا، لیژنە دروست بکرێت ئەوە ئەمێنێتەوە بۆ دوای ئەم کارە، ئەگەر چ تێبینییەکی تر نییە لە لیژنەکان، دەرگای گفتوگۆ ئەکەینەوە بەڵام پێش ئەوەی دەرگای گفتوگۆ بکەینەوە ئەبێ بێینە سەر ئەو پرۆژەی کە ئێستا هەیە، ئەوە بخوێنرێتەوە .

بەڕێز عەفان عوسمان نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوە دەقی بەرابەر کردنی بروانامەی خوێندنی ئیسلامی لە وەزارەتی ئەوقاف بەرابەر بە خوێندنی ئیسلامی لە وەزارەتی پەروەردەیە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

فەرمـوو کاک حسێن پرۆژەکە بخوێنەوە، جەنابی وەزیری ئەوقاف ئایا چ تێبینییەکی هەیە لەم ڕووەوە؟ فەرمووکاک حسێن .

بەڕێز حسێن علی کمال:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

بسم اللة الرحمن الرحيم

باسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستان العراق

رقم القرار

تاريخ القرار :

« قرار »

استنادا الي احكام الفقرة الاولى من المادة السادسة و الخمسين من القانون رقم « ١ »لسنة١٩٩٢ و بناءا علي طلب وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامية و وافق علية مجلس الوزراء قرر المجلس الوطني لكوردستان العراق بجلسته المنعقدة بتاريخ /١٩٩٧ اصدر القانون الاتي :

قانون رقم « ٩ » لسنة ١٩٩٧

قانون معادلة شهادة المدارس الدينية التابعة لوزارة الاوقاف

بشهادة المدارس الاسلامية التابعة لوزارة التربية

المادة الأولى:

تعادل الشهادة الدراسية للمرحلتين (المتوسطة والإعدادية)للمدارس الدينية التابعة لوزارة الأوقاف والشؤون الإسلامية بشهادة الدراسة للمرحلتين المتوسطة والإعدادية لمدارس الاسلامية (ثانوية الدراسات الاسلامية)التابعة لوزارة التربية لغرض التعيين والقبول في كلية الشريعة وقسم الدراسات الإسلامية في كلية الآداب بجامعات الأقليم وذلك بعد أجتيازهم الأمتحانات الوزارية المقررة قانونا.

المادة الثانية:

على الوزراء المختصين تنفيذ أحكام هذا القرار.

المادة الثالثة:

ينفذ هذا القرار من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية.

جوهرنامق سالم

رئيس لمجلس الوطنى لكوردستان العراق

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرمووو کاک حسێن ماددەی یەکەم بخوێنەوە.

بەڕێز حسێن علی کەمال:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الأولى:

تعادل الشهادة الدراسية للمرحلتين(المتوسطة والإعدادية)للمدارس الدينية التابعة لوزارة الأوقاف والشؤون الإسلامية بشهادة الدراسة للمرحلتين المتوسطة والإعدادية للمدارس الاسلامية (ثانوية الدراسات الاسلامية)التابعة لوزارة التربية لغرض التعيين والقبول في كلية الشريعة وقسم الدراسات الإسلامية في كلية الآداب بجامعات الأقليم وذلك بعد أجتيازهم الأمتحانات الوزارية المقررة قانونا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک حسێن ماددەی دووهەم، سێهەمیش بخوێنەوە .

بەڕێز حسێن علی کمال :

المادة الثاني :

علي الوزراء المختصين تنفيذ احكام هذا القانون .

المادة الثالثة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تأريخ نشره في الجريدة الرسمية .

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن :

سوپاس کاک حسێن، کێ لە بەڕێزان ئەیەوێ قسە بکا لەسەر ماددەی یەکەم. ئەوانەی کە ناونووس کراون، کاک د.ناسح، کاک د.رزگار، کاک جەمیل سندی، مامۆستا مەلا هادی، مامۆستا مەلا تاهیر، د.ئیدریس،کاک ڕەجەب ، مامۆستا مەلا تەلحە. فەرمووو کاک د.ناسح.

بەڕێز د.ناسح غەفوور ڕەمەزان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یەکەم من پرسیارم هەیە، بۆ ئەو لیژنەیەی کە ئەم پرۆژەیەی پێشکەش کردووە، یا لیژنەی یاسا، نازانم کێ ئەتوانێ وەڵامی بداتەوە؟ چونکە هەندێ بابەتی تەکنیکی هەیە، کە پەیوەندی بە تاقیکردنەوەی وەزاری هەیە.

ئایا ئەو لیژنەیەی کە تاقیکردنەوەی وەزاری بەڕێوە ئەبات ،تاقیکردنەوەکە لەلایەن لیژنەی باڵای ئەزموونەکانی گشتییەوە دەرئەچێ واتە(اللجنة العليا للأمتحانات العامة) کە سەر بەوەزارەتی پەروەردەیە؟ ئەمە یەک.

دووهەم ،کێ پرسیارەکان دائەنێت؟ ئایا پرسیارەکان لیژنەکە دای ئەنێت؟ چەند خاڵێکی گرنگ هەیە:

١ـ ئەگەر تاقیکردنەوەی وەزاری بێت ،و ئێمەش دان(أعتراف) بە بڕوانامەکانیان بنێین ،ئەبێ لیژنەیەک هەبێت، پرسیارەکانیان بۆ دابنێت، وە ئەو لیژنەیەش ئێستاکە دانی پیانراوە(معترف بها)، بەپێی یاسا .کاتێ ئەڵێین لەلایەنی یاسایەوە واتە(اللجنة العليا للأمتحانات العامة) ،هەم ئەو ئەبێ پرسیارەکان دابنێ، وە هەم ئەو ئەبێ سەرپەرشتی تاقیکردنەوەکان بکا.

٢ـ منیش هەمان رام هەیە، ئەبێ ئەو بەرابەرەی کەوا کراوە، واتە هەموار کردنەکە بێتە سەر پرۆژەی ئەو بڕیارەی کە هاتووە(تعادل الشهادة الدراسية للمرحلتين(المتوسطة والإعدادية) للمدارس الدينية التابعة لوزارة الأوقاف والشؤون الإسلامية بشهادة الدراسةللمرحلتين المتوسطة والإعدادية لمدارس الإسلامية ... ، .)، چونکە خوێندنی ئیسلامی هەیەو جیاوازە، نەک(الدراسات الإسلامية في وزارة التربية). واتە ئەبێ ئەو هەموار کردنە هەبێ، ئەگەر ئەوە نەبێ تووشی گرفتێکی گەورە ئەبین، چونکە لەوێش جیاوازی هەیە، واتە ئەبێ ئەم خاڵە رەچاو بکرێ .گرنگترین خاڵی تر ئەوەیە ئەبێ، لیژنەی باڵای ئەزموونەکانی گشتی واتە(اللجنة العليا للأمتحانات العامة في وزارة التربية) سەرپەرشتی ئەم تاقیکردنەوەیە بکات ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس کاک د. ناسح. فەرموو کاک د.رزگار.

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر ماوە هەبێت. لەسەر پەیڕەوی ئەو قوتابخانانەقسە بکەم ، چونکە ئەو بەڵگەنامانەی کە لەبەر دەستی ئێمەیە، ئاماژە بۆ ئەوە ئەکات ،کاتێ کە ئەو قوتابخانانە دامەزران لە راستیدا بۆ مەبەستی(اغراض)تر دانراون ،نەوەک تەنها بۆ ئاینی ئیسلامی. لێرەدا بەر لەوەی دەست بە قسەکانی خۆم بکەم ، ئەمەوێت سوپاسێک ئاراستەی وەزارەتی ئەوقاف و جەنابی وەزیری ئەوقاف بکەم،کە وا گرنگیەکی زۆری داوەتە ئەم بابەتە .ئەو زانیاریانەی کە ئێمەکەوتە بەر دەستمان لەکاتی سەردانمان بۆ ئەم قوتابخانانە ،دەری دەخەن کە بەراستی گۆڕانکاریەکی زۆر باش لە پەیڕەویان هاتۆتە ئاراوە ، وە گەلێک زانستی نوێ هاتۆتە ناو پەیڕەویان، وە وای لێهاتووە مرۆڤ ناتوانێت جیاوازی بکات لەنێوان قوتابخانەی پەروەردەو قوتابخانەکانی ئەوقاف . بێگومان ئەمە جێگای دڵخۆشی وسوپاسە، چونکە بایەخمان بەم جۆرە قوتابخانانە داوە. هەروەها چەند بابەتێکی نوێ هاتووتە ناو پەیڕەوەکانیان ،وەک زمانی کوردی و، ئینگلیزی،ماتماتیک ، جوگرافیاو مێژوو. ئەم بابەتانە هەمووی زیاد کراون. وئێستا قوتابییەکانی ئەم قوتابخانانە زانستی هاوچەرخ ئەخوێنن وەبێگومان ئەمەش سوودی کۆمەڵگای ئێمەی تیادایە،

هەروەها سوودی بۆ ئایینی ئێمە هەیە لەهەموو روویەکەوە، ئەمە یەکەم.

دووەم ،من لێرەدا زیاتر جەخت لەسەر ئەوە دەکەم کە ئەم پەیڕەوانە هەروەک ، ئاماژەم بۆ کرد ، لە کاتی خۆی بۆمەبەست و ئامانجی تر بووە .بە بەڵگەش ئەم ڕاستیە ئەسەلمێنم . ئەگەر ڕێگام پێ بدرێت بۆ ئەوەی ئەم بەڵگەنامانە بخوێنمەوە:

(التعليمات الخاصة بالمدارس الدينية التابعة لوزارة الأوقاف والشؤون الدينية في المنطقة الشمالية).

التأسيس: تؤسس المدارس الإسلامية في كل مكان من المحافظات اربيل، السليمانية، تأميم، دهوك، وقضاء عقرة، ترتبط بوزارة الأوقاف والشؤون الدينية) .

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن، لێرەدا جیاوازیەکی زۆر ئاشکرا دیارە، ئەڵێت:(نشر العربية وتوثيق صلة المسلمين الأكراد بالعربية وتخريج علماء عاملين لترسيخ الإسلام بينهم) .بێگومان ئەمە لێرەدا جیاوازی هەیە، دووجار وشەی (العربية) دووپات کراوە لەسەری(نشر العربية وتوثيق صلة المسلمين الأكراد بالعربية). واتە لێرەدا دووپات کراوە کە ئەمە زۆر پێویستە. وە ئەم هەنگاوەی کە وەزارەتی ئەوقافیش ناوێتی زۆر لەجێگای خۆی بوو. داوا دەکەین زیاترگرنگی پێ بدرێت، نەوەکو تەنیا وانەیەکی کوردی بخوێنن ،بەڵکو هەوڵ بدەن وەکو قوتابخانەکانی پەروەردەی لێ بێت ولە قۆناغی یەکەمەوە، دەست پێ بکات . ئەگەر بتوانرێت پەیڕەوەکە بە زمانی خۆی بخوێنرێت ، بێگومان سوودی زیاترە چونکە تاوەکو زمانی خۆمان هەبێت پێویست بە زمانی تر ناکات وە بێگومان سوودی زیاتر ئەبێت و زیاتر ناوەڕۆکی ئایینیەکەش ئەزانرێت وشارەزای لێ پەیدا ئەبێت ئەمە یەک.

دووهەم ،ئەم قوتابخانانە کاتێک کە دامەزران بۆ ئەم مەبەستە نەبوو .هەر وەکو ئێمە گوتمان ودووپاتمان کردەوە کە ئەو قوتابیانەی کە وەرگیراون لەم قوتابخانانەدا، لەسەر بنەمایەک بوو کە ئەویش بنەمای پابەندی بۆ دەسەڵاتی ڕژێم بوو. بۆ ئەوەی کاتێک ئەم قوتابخانانە دامەزران وقوتابیانیش دەرچوون ببن بە«خطيب وإمام» ،لەو قوتابخانەدا.

لێرەدا جارێکی تر دووپاتی دەکەمەوە کە خاڵێک زیاد بکرێ بۆ وەزارەتی ئەوقاف سەرەڕای ئەو هەنگاوانەی کەناویانە ،وجەخت لەسەر گرفتی وەرگرتن بکرێت وە ئەو مەرجانەی کە دایان ناوە رەت بکرێتەوە.

لە بڵاو کراوەیەکی(منشور)نهێنیدا ،هەندێک زانیاری نهێنی هەیە(تعليمات سرية) ئەڵێت: (سري وشخصي). لەکۆبوونەوەکەدا بڕگەیەک هەیە ئەڵێت(ويكون التدريس باللغة العربية حصرا)،واتە زمانی عەرەبی سەپاندووە لەسەر ئێمە. بۆیە من دووپاتی دەکەمەوە کە زمانی کوردی وەکو زمانی خۆمان مافێکی ڕەوای خۆمانە، وە ئەمە ساڵی شەش و حەوتەمە کە ئێمە خۆمان بەڕێوە ئەبەین. وە دەبێ زمانی کوردی پەرە پێ بدەین و کاری پی بکەین. ئەوە بوو تێبینیە گرنگەکان کە دووپاتی پەیڕەوەکان دەکات ،ئەو پەیڕەوانە کە قوتابیەکانی ئێمە خوێندوویانە.

وەزارەتی ئەوقـاف گـۆڕانکاریەکی باشی هێنایەکـایەوە، وە هیـواداریـن زیاتر گـرنگی بە پەیڕەوی خـۆمـان بدەین بۆ سـاڵی داهاتوو. بۆ ئەوەی ئەو قـوتابیـانەی کە دەرئەچن،و ئەڕۆنە زانکۆ یاخـود تەنـهـا بە بڕوانامـەی ئـامـادەیی تەواوبن، بەڕاسـتی کـورد پەروەر بن ،کـوڕی ئەم مـیللەتە بن ،و خزمەتی کێشەی ئەم میللە بکەن ، وئەمەش بێگومان خزمەتێکی ڕاستەقینەیە بۆ ئێمە، سوپاس.

بەڕێـز سـەرۆکی ئـەنجـومـەن:

سوپاس بۆ کاک د.رزگار، فەرموو.

بەڕێـز جـەمـیـل عـەبدی سندی:

بەڕێـز سـەرۆکی ئـەنجـومـەن.

مەبەستی بنەڕتی ئەو قوتابخانانەی کە وەزارەتی ئەوقاف دایناوە ئەوەیە کەهەندێک کەوادر یاخود هەندێک مەلا دەربچن وە لە وەزارەتی ئەوقـاف دابمەزرێن. و وەزارەتی ئەوقـاف مـانگانە مـووچەیان پێ دەدا بۆ ئەم مەبەستە(لغرض التعيين)وە ئەبێ(في وزارة الأوقاف والشـؤون الإسلاميـة)بـێ ،چونکە ئەم قوتابخـانانە بنەمـایەکی ئاینینی بۆ دانراوە تاوەکـو خەڵـک تیـایـدا دەربچن(تخـرج)بۆ دامەزراندن لە مزگەوتەکان ،لەوەزارەتی ئەوقاف ،ئەمە یەک.

دووهەم: بۆ راسـتکردنەوەی ئەبێ هەروەکو خۆی بەگـشـتی بمێنێت(الشـانوية الإسـلاميـة في وزارة التـربيـة)هەروەکو بەڕێزان فـەرمـوویان. من تێبینیەکم هەیە لەسەر بەڕێزان لیژنەی ئەوقـاف ،کە فـەرمـوویان وەک یەکن ،ئەمـە وقـوتابخـانەکـانی ئـامـادەیی ئیـسـلامی لەوەزارەتی پەروەردە ،یاخـود لەوان چاکـتـرن. ئەوانەی لەوەزارەتی پەروەردەن هەمـوویان دەرچووی قـوتـابخـانـەی سەرەتایی نەبن وەرناگـیـرێن لە ئـامـادەیی ئیـسـلامی لەوەزارەتی پەروەردە. بەڵام ئەوانەی لەوەزارەتی ئەوقـافن زۆربەیان بڕوانامەی سـەرەتاییـان نیـیـە ئەمـە لە لایەک ،لە لایەکی ترەوە هەمـوو مـامـۆسـتـایانی ئامادەیی ئیـسلامی سەر بەوەزارەتی پەروەردە هەموویان بەکالۆریۆسیان هەیە، هەموویان دەرچووی کـۆلێـژن وە وانەش ئـەڵێـنیـەوە .بەڵام بەداخەوە لەهەندێک قـوتابخـانەی ئەوقـاف هەیە مـەلایەک نەوەکـو تـەنیـا وانە ئەڵێـیـتـەوە بەڵکـو بەڕێوەبەریشـە وئەگـەر ناونیـشـانیـشی (إمـام)بێ هیچ ، گـرفـتـێـک نیـیـە یان هەرناوێـکی تر بێ ئـاسـاییـە.بەڵام لەکـاتی خـۆی دامـەزراوە بـە(١٥)دینار، کـەواتە بڕوانـامـەی «امـام»ەکـە، بەرابەرە بە بڕوانامـەی ناوەندی، لـەم کـاتەدا دەبێـتـە بەڕێوەبەر لە قوتابخـانەی ئەوقـاف. لەبەر ئەوە من لـەگـەڵ هەمـوار کـردنەکـەم، هەمـوار کـردنەکە لەگـەڵ ئـامـادەیی خوێندنی ئیـسلامی پەروەردە بێت وە دامەزراندنەکەش بۆ وەزارەتی ئەوقاف بێت، بەڵام سیستەمی بنەڕەتی قـوتابخـانەی وەزارەتی ئەوقـاف جێبەجێ دەکرێت. ناکرێ هەر مـەلایەک کە بڕوانـامـەی ئـامـادەیی نیـیـە ،یـاخـوود بڕوانامـەکـەی ناوەندی هەیە ،ئەو ببـێـتـە بەڕێوەبەر یان و ئەو ببـێـتـە مـامـۆسـتـای ئەو قـوتابیـانە، جا ئەگـەر بوونە مـامـۆسـتـا، ئەو قـوتابیـانە سـوود وەر ناگـرن ؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

بەڵکو بینووسنەوە وبیدەینە لیژنەی یاسا بۆ ئەوەی لەبەر دەستیان بێ لەوانەیە لە دەنگداندا پێویستیمان پێ هەبێ. سوپاس کاک د. رزگار فەرموو مامۆستا مەلا هادی.

بەڕێز مەلا هادی خضر کوێخا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

ئەو پرۆژەی کە وەزارەتی ئەوقاف داوای کردووەوو لیژنەی ئەوقاف پشتگیری کردووە، پرۆژەیەکی زۆر باشە و لە جێی خۆیەتی. لەبەر ئەوەی بەرنامەکانی خوێندنی ئایینی خۆم هەموویم خوێندۆتەوەو زانیباریەکی تەواوم لەسەری هەیەو، ماوەی (٢٥) ساڵیش لە پەروەردەدا مامۆستا بووم ،بۆیە پرۆگرامی پەروەردە لەسەرەتایی و ناوەندی و ئامادەیی ،زانیاریەکی باشم لەسەریان هەیە و، ئەو پەیڕەوی، خوێندن کە ئێستا لە قوتابخانە ئایینیەکان دەخوێندرێ لە سەرەتایی و ناوەندی لە هەندێک لایەنەوە وەک زمانەوانی و ڕێزمانەوە، زۆر بە هێزترە لەوەی کەلە قوتابخانەکانی سەربە پەروەردە دەخوێندرێت. سەبارەت بە بۆچوونەکەی بەڕێز د. ناسح کە دەڵێ: لیژنەی تاقیکردنەوەکانی وەزارەتی پەروەردە دەبێ سەرپەرشتی بکات، نەک لیژنەیەکی تایبەتی، چونکە شێوەی یاسایی وەرناگرێ،ڕاستە و من لە گەڵیم . ئەگەر لیژنەیەکی تایبەتی بۆ دابندرێ لەو بارەیەوە من پشتگیری تەواو لە پرۆژەکەی وەزارەتی ئەوقاف و ڕای لیژنەی ئەوقاف دەکەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

سوپاس بۆ مامۆستا مەلا هادی. فەرموو مامۆستا محەمەد تاهیر.

بەڕێز مەلا محەمەد تاهیر محەمەد زین العابدین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

لەگەڵ ڕێزم بۆ بۆچوونەکانی نوێنەری لیژنەکان و لیژنەی یاساو ئەو برادەرانەی کە قسەیان کرد.پێشەکی من حەز دەکەم وەڵامی جەنابی د.رزگار بدەمەوە، هیچ قوتابخانەیەکی عێراقی چ ئەوانەی سەر بەپەروەردە بێ ،چ ئەوانەی سەربە ئەوقاف بێ ،لەم ساڵانەی ڕابردوو دا لە ژیانی عێراق هیچ هەنگاوێکی نەناوە کەبۆمەبەستێکی تایبەتی نەبووبێ ،تەنانەت لە وەزارەتی پەروەردەش بە هەمان شێوە بووە . ئەوانەی لە بواری پەروەردە دا ئیشیان کردووە دەزانن کە ئامانجەکان لە پەروەردەچ بووە . ئەوە بابەتێکە کە ئێمە پشتگوێی ئەخەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن، حەز دەکەم ماوەم بدەنێ، کە بە کورتی بگەڕێمەوە بۆ مێژووی کۆنی قوتابخانە ئایینیەکان کە لە ژێر سێبەری مزگەوتەکانی کوردستان دا چالاکیان نوواندووە بۆ ئەوەی بیخەمە پێش چاووی بەڕێزتان .

حەز دەکەم برادەران بە چاوێکی وردوو، دڵێکی فراوان و بە عەقلیەتێکی زۆر زانستیەوە بیر

بکەنەوە و گفتوگۆی بکەن . لەو ڕۆژەوە تیشکی ڕۆژی ئیسلامەتی گۆی زەوی ڕۆناک کردۆتەوە، کوردستان بە هەموو پارچەکانیەوە، سازگارترین و بەپیت ترین پارچەی گۆی زەوی بووە، کە دانیشتووەکانی فەرمانی (إقرأ بأسم ربك الذي خلق) پەروەردگاریان پێڕەو کردووە. گەلی کورد لە کوردستانی گەورەدا گرەوی زانستی لە مەیدانی جێبەجێ کردنی (إقرأ) دا بردۆتەوە. زۆر مایەی شانازیمانە کە دەرگای ئاوەدان کردنەوەی گوندو شار و شارۆچکەو شارەکانی کوردستان بە مەلاو مزگەوت و قوتابخانەی ئایینی کراوەتەوە. بەدەگمەن مزگەوت بووە لە کوردستاندا قوتابخانەیەک لەژێر باڵی نەبووبێ. زاناو خوێندەواری وای تیا هەڵکەوتووە کە لەلاپەرەکانی مێژووی ئەم گەلەیان پرشنگ دار کردۆتەوە . و هەموو گەلانی موسڵمان شانازیان پێوە ئەکەن ،وە لەسەر دەستنووسەکانی ئەوان چەندەها «إطروحه»ی، ماجستێر و دکتۆرا پێشکەش کراوەو. تا ئێستاش ڕۆشنبیران و زانایانی ئەم سەردەمە عەودالی دۆزینەوەی لاپەرەیەکی دەسنووسن لە نامەخانەکانی جیهاندا کە بیدۆزنەوەو سوودی لێ وەربگرن.

ئەو خوێندنە لەو قوتابخانانەدا بۆ بڕوانامە نەبووەلە کاتی خۆی.تاساڵی پەنجاکان لە کوردستانی عێراقدا بڕوانامەی پۆلی (١٢) یان داهێنا، پاش پەسند کردنی لە هەردوو دەزگای ئەوقاف و پەروەردەی ئەوکاتە. خاوەنی ئەم بڕوانامەیە واتە پۆلی (١٢) ،بە هۆی ئەم بڕوانامەیە لە سەربازی دەبەخشرا. ئەو کاتە نرخیان بۆ دامەزراندن دانەدەنا ،لەو کاتە خوێندن لەسەر بنەمای بڕوانامە نەبووە. ئەو کاتە کوردستان بنەمای خوێندن و خوێندەواری لە مزگەوت و تەکیەو فەقێیەتی و مەلایەتی بووە.قوتابخانەکانی ئایینی ئەو کاتە ناونران بە (المدارس الملحقة بالمعابد او المدارس الملحقة بالمساجد)، لە پەنجاکاندا ئەم ناونیشانەی پێ دراوە. هەتا شەستەکان، عێراق لەسەر ئەم پەیڕەوە مایەوە، لە شەستەکان هەوڵی ئەوە درا کە فەقێکان ئەو قوتابخانە پاشکۆیانە(الملحقة) لەسەر بنەمایەکی شارستانی ڕێک بخرێن. لەسەر دەمی وەزارەتەکەی (تاهیر یەحیا) هەوڵەکە، سەری گرت. ئەوە بوو پەیمانگا ئیسلامییەکان لەسەرتاسەری عێراق کرایەوە، لە کوردستانیش، لە کەرکوک و سلێمانی و هەولێر و دهۆک و ئاکرێ و هەڵەبجە کرایەوە، کە ئەوقاف سەرپەرشتی دەکردن ،تا لەم دواییەدا خرانەوە سەر میلاکی وەزارەتی پەروەردە. ئێستا بە ناونیشانی (ثانویة الدراسات الاسلامیة)، بەردەوامن لەسەر کاری خۆیان ئەکەن و سەر بە پەروەدەشن. پاشان خەمخۆرانی ئەم قوتابخانانە و ئەم شێوە خوێندنە، کەوتنەوە هەوڵی ئەوە کە ئەو زانستەو ئەو کەلوپوورەیان نەفەوتێ، تا لە ساڵی ١٩٨٩ هەوڵەکەیان سەری گرت، ڕەزامەندی حکومەتی مەرکەزی دەرچوو بۆ کردنەوەی (٥) قوتابخانەی ئایینی سەر بە ئەوقاف لە کەرکوک و سلێمانی و هەولێر و دهۆک و ئاکرێ، کە لەساڵی خوێندنی (٩٠- ٩١) خراوەتە گەڕ بەو شێوەی کە ئێستا کاک د.ڕزگار ئاماژەی بۆکرد. ئەم قوتابخانانە قوتابی دەرچووی شەشی سەرەتایی وەردەگرن هەروەکو ئامادەیی قوتابخانە ئایینیەکان، بواریش دراوە ئەو فەقێیەی لەو قوتابخانانە زانیاریەکی هەبێت هەر وەکو دەرچووی شەشی سەرەتایی لە قوتابخانەکە وەربگیرێن، وێنەی ئەم دوو

جۆرەخۆێندنە واتە ناوەندی خوێندنی ئیسلامی و قوتابخانەی ئایینی لە حکوومەتی مەرکەزی ئیستا مافی ئەوەیان هەیە لە کۆلیژە تایبەتییەکان درێژە بە خوێندنیان بدەن، هەروەها زانکۆ وەریان دەگرێ بە پێی مەرجەکانی خوێندنی بالآو زانکۆکاکان. لە هەرێمی کوردستاندا دەرچووی ئامادەییەکانی خوێندنی ئیسلامی وەردەگیرێن و، تا ئێستا دەرچووی ئەو قوتابخانە ئایینیانەی سەربە ئەوقاف تەنها لە کۆلیژی شەریعەی دهۆک وەردەگیرێن کەلەم دواییەدا خراوەتە سەر میلاکی زانکۆی دهۆک ئەویش بەرێژەیەکی کەم وەک(عشرە أوائل)، واتە دەیەکەمەکان. لیژنەی ئەوقاف وکارو باری ئیسلامی لە پەرلەمانی کوردستان هەر لە ساڵی ١٩٩٣ کەوتۆتەوە هەوڵ دان بە هاوکاری وەزارەتە پەیوەندیدارەکان وەکو وەزارەتی پەروەردەو ئەوقاف.هەروەها بە هەوڵێکی زۆری وەزارەتی ئەوقاف بیروڕا ئاڵوگۆر دەکرێ ،پرۆژە پێشکەش دەکرێ، کە ئەمەیان وەزارەتی ئەوقاف و لیژنەی ئەوقاف و پەروەردەو لیژنەیەکی وەزارەتی پەروەردە، بە ئامادەبوونی بەڕێز کاک شێخ عەفان ،وەکو نوێنەری لیژنەی پەروەردە لێرە و ئەو برادەرانەی کە لە وەزارەتی پەروەردە هاتبوون، پرۆژەکە بە پەسەند زانرا ،هەروەک ئێستا لە بەر دەست دایە بەو مەرجانەی کە کاک شیخ عفان پیشکەشی کردن وخستیەڕوو .

خاڵی یەکەم :(توحيد نظام ثانوية الدراسات الإسلامية ونظام المدارس الدينية في أقليم كوردستان) .

خاڵی دووەم :(توحيد الامتحانات في الثالث المتوسط والسادس الاعدادي)، لە ڕاستیدا «توحيد الامتحانات»، شتێکی سروشتییە.

خاڵی سێیەم:(مؤهلات المدرسين حسب الأصول).

چوارەم:(الاشراف على الدروس الاكاديمية من قبل وزارة التربية). بەڵام سەبارەت بە خاڵی سێیەم، کە (مؤهلات المدرسين) هەیە .بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن لە ڕاستیدا ئێمە وانەی وامان هەیە لە قوتابخانەکان، ئەگەر مەلایەکی کۆنی کورد نەیلێتەوە ،ناگووترێتەوە ،بەدەڵنیایەوە ئەڵێم مەلای کورد هەمیشە لە زمانی عەرەبی دا ،لە عەرەبەکان بە تواناتر بووە و بەڵگەشم بۆ ئەمە هەیە.

ئومێدم ئەوەیە ئەم پرۆژەیە بەرێک وپێکی دەرباز بێ وبڕیاری لەسەر بدرێ. شیاوی بیر خستنەوەیە، لە حکومەتی ناوەندی دەرچووی شەشی ئەو قوتابخانانە بۆیان هەیە بچنە کۆلیژەکان، کۆلیژی تایبەتی شەریعە و«دیراسات کلیە الخطابەوالوعظ» ،کە «الوعظ »یان ،لەم دووایەدا بۆ کرایەوە. وە لە هەرێمیشدا هەر لە دووەم ساڵی دامەزراندنی کۆلیژی شەریعەی دهۆک ەوە، قوتابی ئەو قوتابخانانە پاش تاقیکردنەوە وەرگیراون، پاش ئەوەش کە کۆلیژی شەریعەی دهۆک بووە بەشێکی زانکۆ، ساڵانە قوتابی ئایینی وەردەگرێت، چونکە ئاستیان بەرزترە لە قوتابی دیکە، بگرە قوتابی قوتابخانەی ئایینی کوردستان بە شانازییەوە ئەڵێم، لە ئەزهەری میسر و لە کۆلیژی (إمام الأعظم)ی بەغداد، لە شەریعەو خوێندن هەمیشە بەیەکەم پلە،قوناغەکانیان بڕیوە .

بۆنمونە قوتابییەک رۆژێک لە «زانکۆی ئەزهەر» ،تاقیان دەکردەو، لیژنەی تاقیکردنەوەکە پێیان ووت: «تۆ کوردی ولە باکوری عێراق وە هاتووی، ئەم زانیاریانە لە باکوری عێراقە لە قوتابخانەکانی باکوری عێراقە» ،بە کردەوەش ئەم جۆرە خەڵکە ئێستا هەر ماون .ئەمانە کاتێ کە ئەرۆیشتن بۆ ئەوەی لە «ئەزهەر» وەربگیرێن هیچ پەیوەندییان بە بروانامەوە نەبوو، تەنانەت هەندێکیان بروانامەی (١٢)شیان نەبوو، لەوێ تاقی ئەکرانەوە.

بۆنمونە ئەڵێم:من قوتابییەک بووم کاتی خۆی لە سلێمانی لە ساڵی ١٩٦٢، (فاضل عبدالواحد) ئەوکاتە مامۆستا بوو لە بەغدا، هاتە لام وتی تۆ وەرە (بغداد)، من هەموو شتێکت بۆ ئامادە ئەکەم ، بروانامەشم نەبوو، وتی من بەرپرسیاری تۆم. ئەگەرقوتابییەک لە باکوری عێراقەوە برۆشتایە بۆ «کۆلیژی ئەزهەری» میسری ، لە بروانامەیان نەدەپرسی، ئیجازەی هەیە یان نییە؟، تاقیان دەکردەوە، پەیوەندیی بە بروانامەوە نەبوو، پۆلی بۆ دا ئەناو، دواتر ئەبوو بە دەرچووی ئەزهەر، ئەبوو بە مەلایەک جێی شانازی بوو.مەلا (صاحی هۆرێنی) ئێستا لە لیبیایە، کاتێک کە چووە میسر لەیەکەم تاقیکردنەوەی، سەرۆکی لیژنەکە لێییان پرسی ،محەمەد ساڵح تۆ ئەبی کورد بی!، من دەتناسم،لە قسەکردنت دەزانم کە لە کوردستانی عێراقەوە هاتووی وە دەرچووی قوتابخانەی ئایینی کوردستانی عێراقی.

بۆیە زۆر مافی رەوای خۆیانە ،ئەمرۆ ئەنجوومەنی نیشتمانی کوردستان، بروانامەکەیان بەرابەر بکات، بەپێی ئەو مەرجانەی کە لیژنەکان رازین لەسەری، ئەگەر هەندێ پێشنیاریش هەبێ،وهەموار کرا، زۆر سروشتیەوە چارەسەر دەکرێ. لەگەڵ رێزم بۆ برایان و، داوای لێبووردن دەکەم کە زیاد قسەم کرد.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

زۆر سوپاس بۆ ئەو روونکردنەوەیە. فەرموو کاک د. ئیدریس.

بەڕێز د. ئیدریس هادی ساڵح/وەزیری پیشەسازی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

بابەتەکە بابەتی بەرابەرکردنی بروانامەکانە ،دیارە لیژنەی ئەوقاف و لیژنەی پەروەردە ناکۆکی هەیە لە بۆچوونەکانیان، هەرچەندە مامۆستا عەفان وتی: ناکۆکیەکە کەمە، بەڵام ئەو یەکسەر نەچووە سەر هەموارکردنەکە ، وتی قوتابخانەی ئایینی ئەوەی سەر بە وەزارەتی ئەوقاف دەبێ بروانامەکانیان بەرابەر بکرێ لەگەڵ بروانامەی قوتابخانەکانی ئایینی کە سەر بە وەزارەتی پەروەردەن، واتە دوو قۆناغ ،پاشان بروانامەی ئەو قوتابخانە ئایینییانە بەرابەر بکرێ بە قوتابخانەی ئاسایی ناوەندی و ئامادەیی، ئەوە یەک لە خاڵەکان بوو کە باسی کرد.

من پێم وایە بەرابەرکردنی بروانامەکان، ئەوەی ئیشی کردبێ لەو بوارەو،یا ئەوانەی پەروەردە، باش دەزانن ئەوەندەی ناوێ ،یەک دوو شتی ئاسانە، یەکەم: پرۆگرامی خوێندن لە سەدا چەندی گونجاوە لەگەڵ پرۆگرامی خوێندنی قۆناغی ناوەندی و ئامادەیی، ئەگەر ئەو لیژنە پسپۆرە بروای

پێ هات کە ڕێژەکە (٧٠٪)یە یان (٦٠٪) بەچەند بڕوای پێ دێن ئەوە بە شێوەیەکی ئاسای بڕوانامەکە بەرابەر دەکرێ. هەرچەندە قوتابخانەی ئایینی کاتی خۆی ئامانجێکی پیرۆزی هەبوو کە دامەزرا، ئامانجی پسپۆڕایەتی لە ئایینی ئیسلام، حەزمان دەکرد زیاتر گرنگی پێ بدرێ، وە دەبووایە کارەکە بە(عەمەلیەکە) پێچەوانەوە، بووایە قوتابخانەکاتی تر بەرابەر بکرایەن بە قوتابخانە ئایینەییەکان، بەڵام دیارە پرۆگرامەکانیان و پێویستییەکانی خوێندنیان تەواو نەبووە وەکو قوتابخانەکانی تر، لەبەر ئەوە ئێستا ئەوان داوا دەکەن بڕوانامەکانیان بەرابەر بکرێت، جا لەبەر ئەوە من داوا ئەکەم ئەوان هەر لەو لایەنەوە، ئەگەر قەناعەتی ئەوەیان هەیە کە پیرەوەکانیان نزیکن لەیەک تا ئەو ڕێژەیەی کە ڕێگاپێ دراوە (مسموحە)لە بەرابەرکردنی بڕوانامەکان بەرابەر دەکرێ ،واتە بە بڕوای لیژنە پسپۆڕەکان کە دائەنیشن لە هەردوولا، ئەگەریش بڕوایان وایە ئەو ڕێژەیە ماویەتی ،دەبێ هەموار بخرێتە سەر پەیرەوەکە و، دەستکاری بکرێ، بۆ ئەوەی بگاتە ئەو ڕادەیە، پاشان بەرابەر بکرێ.چونکە من لەبەرابەرکردن کارم کردووە لە زانکۆ و شوێنی تر، بەڵام قوتابخانەی ئایینی مەبەستیان بایەخ دانە بە ئایینی پیرۆزی ئیسلام، ئەوە شتێکی زۆر پیرۆزە ئێمە هەموومان پشتگیری دەکەین و، حەزیش دەکەین ئەو قوتابخانانە پەیرەوی خۆیان پێش بخەن (تطویر)، نەک هەر لەلایەنی ئایینەوە ،بەڵکولەبوارەکانی تریش دا.

ئەو بابەتانەی کە ئەمڕۆ دونیا پێویستی پێی هەیە لە فیزیاو کیمیاو ماتماتیک ئەوانەش بهێنێتە ناو پەیڕەویان بۆ ئەوەی لە هەمان ئاست بن وپرۆگرامەکانیان نزیکی یەک بن، ئەوانیش بەرەسمی بەرابەر کردنی بڕوانامەکانی خۆیان بکەن، بەڵام بەو شێوەیە لیژنەی ئەوقاف دەیخاتەروو دەڵێ: هەندێک بابەتی ئێمە بە هێزترە لە هی ئەوان، ئێمە نازانین ڕێژەی بە هێز ترەکەی، چەندەو چۆنەو بابەتەکان چین؟ دوو لیژنە دائەنیشی و بەرابەری دەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس بۆ کاک د. ئیدریس، فەرموو مامۆستا مەلا تەڵحە.

بەڕێز مەلا تەڵحە سەعید قەرەنی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پشتیگیری لە پرۆژەی وەزارەتی ئەوقاف و لیژنەی ئەوقاف و کارو باری ئیسلامی دەکەم و، زۆر سوپاسی وەزارەتی ئەوقافیش دەکەم کە بیستوومە خزمەتێکی ڕاستەقینەی قوتابییەکان دەکەن و، پشتگیری بەرابەرکردنی بڕوانامەکان بکرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس بۆ مامۆستا مەلا تەڵحە. فەرموو کاک ڕەجەب.

بەڕێز ڕەجەب شەعبان تەیب:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کارێکی زۆر ڕەوایە کە ئەم بڕوانامە بەرابەر بکرێ، بەڵام بە دوو سێ مەرج، لیژنەیەک لە وەزارەتی

پەروەردەو وەزارەتی ئەوقاف پێکبهێندرێ بۆ دانانی سێ خاڵ :
یەکەم: پرۆگرام (منهج)، کۆک بن لەسەری.
دووەم: مەسەلەی ئەزموونەکان و پرسیارەکانی تاقیکردنەوەی گشتی یەک بن.
سێیەم: لیژنەیەکی هاوبەش هەبێ بۆ تەماشا کردنی دەفتەری تاقیکردنەوەکان،هەروەها پێشنیاریش دەکەم کە «إجتیازهم الامتحانات الوزاریە» بگۆردرێ بۆ «إجتیازهم الامتحانات العامە، (الوزاریة)، چونکە پێی دەڵێن تاقیکردنەوە گشتییەکان ، چ قۆناغی سێیەم بی یا قۆناغی شەشەم بێ،هەر ئاوا رۆیشتووە لە پەروەردەو هەموو جێگایەک.پاشان پێشنیاریش دەکەم کە مامۆستاکانیان بڕوانامەی بەکالۆریوس یا بەرابەرەکەیان هەبێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس کاک رەجەب، جەنابی وەزیری ئەوقاف ئەگەر چ تێبینییەکی هەبێ؟ با بفەرمووێ.

بەڕێز مەحمود کاوە حەفید/ وەزیری ئەوقاف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەراستی روون بۆوە کە رای بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان لەگەڵ ئەوەدایە کە ئەم بەرابەریە (بەرابەری بڕوانامە) بکرێت. هەرچەند هەریەکێ لە ئەندامانی پەرلەمان راو بۆچوونی تایبەتی خۆی هەیە.من حەزم کرد وەڵامی پرسیارەکەی بەڕێز کاک جەمیل بدەمەوە ،کە گوتی لە قوتابخانەکان پێویستە ئەو مامۆستایانەی کە وانە دەڵێنەوە بڕوانەمەی بەکالۆریۆسیان هەبێ لە زانستی ئایینیدا. بەراستی ئێمە لە وەزارەت بیرمان لەوە کردۆتەوە، لە هەمان کاتدا ئەمە ئەوە ناگەیەنێ کە ئەو مامۆستایانەی ئێستا لەم قوتابخانانەدا وانە ئەڵێنەوە توانایان نەبێ، بەپێچەوانەوە وەکو ئاماژەی بۆ کرا ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ مێژووی کۆنی گەلەکەمان دەبینین چەندین زانای پایەبەرزیان تیا هەڵکەوتووە هەمووی دەرچووی ئەم قوتابخانانە بووە.بۆ نموونە لە قوتابخانەی ئایینی دهۆک چەند مامۆستایەکمان هەیە بڕوانامەی ماجستەر و دکتۆرایان هەیە ،بە وانە بێژەرەوە (محاضر) وانە ئەڵێنەوە ،لە راستیدا ئێمە بیرمان لەوە کردۆتەوە کە ئەم قوتابخانانە بەرەو پێش بەرین، ئاستی خوێندنیان تێدا بەرز بکەینەوە، بەڵام وەکو ئەبینین ئەوە یەکێکە لەو پرۆژانە کە تاوەکو ئێستا دوواکەوتووە، بە ئومێدی خوا بەردەوام کاری بۆ دەکەین و، چارەسەری کێشەکانی دەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاسی وەزیری ئەوقاف دەکەین، لە راستیدا بە گوێرەی راوبۆچوونەکان وا دەردەکەوێ کە پرۆژەکە لاری لەسەر نەبێ لەلایەن هەر سێ لیژنەکەوە، هەروەها پێش ئەو دانیشتنەش پەیوەندییم لەگەڵ وەزیری پەروەردە کردو گوتی ، ئێمە وەک وەزارەتی پەروەردە رامان لەگەڵ رای لیژنەی یاساو، لیژنەی ئەوقاف روونە لەم بابەتە، سەرئەنجام هیچ گرفتێک لەبەرابەر کردنەکە نییە ،لەوانەیە هەندێ زیادەش لەسەری بکرێ، یا خوود یەک دوو پێشنیار هەیە ،بەڵام ئەوانی تربەگشتی وەکو

چەند راسپاردەیەک بوو. ئەگەر وەزارەتی پەروەردە چ تێبینییەکی نەبێ لەسەر ئەم بابەتە، ئێستا دێینەوە سەر لیژنەکان، کێ دەست پێ دەکات؟

بەڕێز عەفان عوسمان نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

حەزم کرد چەند روون کردنەوەیەک ئاراستەی ئەو برادەرانەبکەم کە قسەیان کرد. سەرەتا دکتۆر ناسح، بێگومان لەسەر حەقە و راستە، سەبارەت بە تاقیکردنەوەکان هەروەکو لە پرۆژەکان باسمان کرد تاقیکردنەوەکان هاوبەشە ،پرسیارەکانیش هاوبەشە. ئەو دەستەیەیی کە دانراوە تاقیکردنەوەکانی وەزاری بەڕێوە دەبات لە کوردستاندا ،هەر هەمان دەستەیە پرسیارەکانی وانە ئەکادیمیەکان دادەنێ، وێکچووی ئەمانەش قوتابخانەی ترمان هەیە کەسەر بە وەزارەتی پەروەردە نین، وەکو ئامادەیی برین پێچی، ئەوان ئەو وانانەی کە پەیوەندیی بە ئێمەوە هەبێ لە تاقی کردنەوەکانی وەزاری دادەنێن ،بەڵام ئەو وانانەی کە پەیوەندیی بە ئێمەوە نییە وەزارەتی تەندروستی خۆیان دای دەنێن. سەبارەت بە پرسیارەکانی ئەو وانانەی کە پەیوەندیی بە ئێمەوە هەیە پرسیارەکان بە دیاری کراوی دادەندرێ لەگەڵ قوتابخانەی ئیسلامیش هەر لە کۆنترۆلی هاربەش دەبێ.

لەگەڵ ئەوەشا دەمەوێ روون کردنەوەیەکی تریش بۆ جەنابی د. ناسیح بکەم: ئێمە پەیرەوەکەمان داوا کرد، وەکو باوە لە هەفتەیەکیا (٣٢) وانە دەگوترێتەوە، لە کوێ (٣٢) وانەکە ،(٢) وانەی کیمیای تێدایە، ئینگلیزی تێدایە، بیرکاری تێدایە، مێژووی تێدایە، کوردی تێدایە، عەربیش تێدایە .بەم شێوەیە هەروەک لە ناوەندییەکان هەیە هیچ جیاوازیەکی وامان نەبینی، بۆ نموونە ئەوان (٢) وانە فیزیایان هەیە لە ناوەندیش هەر (٢) وانە هەیە. هەروەها بەڕێوەبەری پەیرەو و بەڕێوەبەری ئەزموونەکانیشمان بانگی دانیشتنەکانی خۆمان کرد و ئەوانیش رەزامەندیان لەسەر ئەم پێکهاتنە هەبوو.تێبینییەکانی د. لە جێگای خۆی بوو، ئێمە کاتی خۆی نەکرا بەدرێژی باسی بکەین، ئەوانەی کراوە، بریاری لەسەر دراوە بە رەزامەندی وەزارەتی پەروەردە. سەبارەت بە تێبینییەکەی د. رزگار لەمەڕئەو پەیرەو و پرۆگرامەی(منهاج) کە لەوێ دەخوێندرێ، هەر وەک باسم کرد ئێمە سەیری پەیرەو وپرۆگرامەکانمان کردووە، هەموو وانەکانیان هەیە کەلە قوتابخانەکانی کوردستان دەخوێندرێ زیاد لەو انانانەی کە خۆیان دەی خوێنن و پەیوەندیی بە رژێمەوە نییە. پەیرەو پرۆگرامەکانیان وەکو ئەو پەیرەوە وایە کە بەریوەبەرایەتی پەیرەوی پەروەردە، پێی رازبە ئەو وانانەی کەدەی خوێنن وەکو وتم، زانستەکانە، کوردیە، بیرکاریە، فیزیایە، خشتەی وانەکانیان لامانە، ئەو وانانە کە گوتم هەمان وانەن، ئەو وانانەی تر کەپەیوەندی بە ئێمە نییە، ئێمە پەیوەندیمان نییە، هەروەها لەم وانانە مامۆستای سەرپەرشتیاری پەروەردە سەردانیان دەکات و لەوانەیە هەر مامۆستاکانی ئێمە بە وانە بێژەرەوە (محاضر) لەوێ ئەم وانانە بڵێنەوە، هەمان شت ئێمە قوتابخانەی برین پێچیشمان هەیە، وانە ئەکادیمەکانیان مامۆستای ئێمە ئەی لێتەوە، وانە «طبیە»کان پزیشکەکان دەیلێنەوە سەر بە وەزارەتی تەندروستیشە. سەبارەت بە

تێبینییەکانی کاک جەمیل، ئەو بەرابەرەی داوامان کردبوو گوتمان بەرابەر دەکرێ لەگەڵ قوتابخانەکانی خوێندنی ئیسلامی جگە لەوە جەنابی گوتی ئەوانە بێ بڕوانامەن، نەخێر، بەپێی پێڕەوەکەیان، هەروەک خوێندومانەتەوە، دەڵێ :ئەو کەسەی وەردەگیرێ لە ناوەندی دەبێ دەرچووی خوێندنی سەرەتایی بێ واتە دەبێ بڕوانامەیەکی هەبێ وە تاقیکردنەوەیەکی وەزاری پارێزگاکانمان هەیە، لەو تاقیکردنەوە دەرچووبێ ،پاشان وەردەگیرێ لەناوەندی ، بەبێ ئەم بڕوانامەیە وەرناگیرێ.هەروەها کاک جەمیل یەک دوو تێبینی هەبوو، ئێمە بەراستی ئەو بڕوانامەیە بەرابەر ناکەین کە کابرا بڕوا دابمەزرێ ،ئێمە بڕوانامەکە بەرامبەر دەکەین تا بڕوا خوێندن تەواو بکات، حەز دەکەم برادەرانمان بزانن لە تاقی کردنەوەکانی ژیانمانداو ئێستاش دەی بینین زۆربەی هەرە زۆری مامۆستاکانی کۆلیژی ئاداب ، ئەو مامۆستایانەن کە لە مزگەوتەکان دەرچوون ،وەک «علاء الدین سجادی» و «جەمیل ڕۆژ بەیانی» کەسانی تریشەوە هەروەها «مستەفا زەلمی» دکتۆرا ی لە یاسا وەرگرتووە و سەدان کەسی تریش لەو بابەتەهەیە.هەروەک ووتم لەبەر ئەوە ئەمانەوێ بڕوانامەکانیان بەرابەر بکەین بۆ ئەوە نییە دابمەزرێن ،بەڵکو بۆ ئەوەیە لەبەشی خوێندنی ئیسلامی درێژە بە خوێندنی خۆیان بدەن، من جاری پێشوش باسم کرد کۆمەڵێک مامۆستای سەرەتایی کە «دار المعلمینیان» تەواو کردووە دکتۆرایان وەرگرتووە، گەڕاونەتەوە زانکۆی سەلاحەدین هەموو «دراساتیان» تەواو کردووە ئێستا سوپاس بۆ خوای گەورە دکتۆریان هەیە .
دکتۆر ئیدریس ڕاستەکا بەرابەر کردنەکە ئێمە بە وردی باسمان کردووە، ئەو ڕێکەوتنەی ئێمەش بۆ بەرابەرکردنەکە ئاوها بوو، کە ئەو بڕوانامانە بەرابەر بکرێ لەگەڵ ئەو بڕوانامانەی ئێمەبۆ قوتابخانەکانی خوێندنی ئیسلامی سەر بەوەزارەتی پەروەردە بۆ ئەوەی لە کۆلیژەکانی خوێندنی ئیسلامی بخوێنن، بەو شێوەیە بەرابەرەکە داوا کراوە هیچی تر نییە... . هەروەها بڕیارمان داوە لەسەر لیژنەیەکی تایبەتی هاوبەش لە نێوان وەزارەتی ئەوقاف و وەزارەتی پەروەردە، ئێستا برادەرانی پەروەردە دەست نیشان کراون کە کێن وە هەموویان کۆکیشن لەسەر ئیشەکەیان ،هەروەها کاک ڕەجەب کە خۆشی ئەندامی لیژنەی پەروەردەیە ئاگاداری پێشنیارەکەی ئێمەیە، ئاگاداری گفتوگۆ و ،یەک دوو دانیشتنە کە لەگەڵ برادەرانی پەروەردەو ئەوقاف گرێ مان داوە، کە تیایدا گەیشتووینەتە ئەم ڕێگە چارەیە. هەروەها ڕای وەزارەتی پەروەردەمان هەیە کە ڕایەکانیان هیچ جیاوازی نییە لەگەڵ ڕایەکانی ئێمەدا . هیچی لە ڕای ئێمە زیاتر نییە لەوانەیەبە پێچەوانەوە ئێمە هەندێ شتمان زیاتر بێ لەوان ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس بۆ بەڕێز شێخ عەفان. مامۆستا مەلا موحسن فەرموو.

بەڕێز شێخ موحسین خالید مستەفا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەسەر ڕای کاک د. ئیدریس کە باسی کرد، بەراستی ئێمەش پێمان خۆش نەبوو کە ناچاربین ئێستا داوای بەرابەرکردنی بڕوانامەی دەرچوانی قوتابخانە ئایینیەکان لەگەڵ بڕوانامەی شەشی

ئامـادەیی بکەین، وە بلـێین با بڕوانامـەی شـەشی ئامـادەیی وەربگرن. بۆ زیاتر دڵنـیـایی بۆ ئەو مـامـۆسـتـایانەی ئێـمـە لە ئەوقـاف و کـاروباری ئیـسـلامی کـە وانەکـانیـان لە هەندێ ڕووەوە بە هێـزترە.من تەنهـا یەک نموونە دەهێنمـەوە وانەی (جـمع الجـوامع)یان، هەیە لە «أصـولی فـقـه»، کۆمـەڵێ لەو وانە نایابانەی تێدایە کە زۆر بە دڵنیـیایەوە دەڵـێم ئیـستـا لە «زانکۆی ئەزهەر» لە قۆناغی چوارەم ، کاتی کە بڕوانامە وەردەگرن دەیخۆنن کە گەورەترین بڕوانامەیان پێ دەدرێ .ئەو وانانەی کـە قـوتابخـانە ئایینیـەکـانی ئێـمـە دەیخوێنن، ئێـسـتـا لەو قـوتابخـانە ئایینیـانەی سـەر بەوەزارەتی ئەوقاف لە قۆناغی کۆتـایی، هەردوو ساڵەکەی کۆتایی (جمع الجوامیع) دەخوێنرێت، کە دوا پلەی خوێندنی دراساتی ئیسلامیە بە «منهجیەتەوە»، جگە لەوەی کە وانە ئەکادیمییەکانی تریشـی تێـدا دەخـوێندرێ.من وادەزانم بـاری قـوتابییـە ئاییـنییـەکـان گـران ترە لەباری قـوتابییـە ئەکـادییـمیـەکـان کـە سەر بە ئەدەبی و زانسـتین. چونکە ئەوان تایبەتمەندیان لە بوارێکی تایبـەتی هەیە، بەڵام ئەمـان ناچار ئەبن هەم لەو وانانەی سـەر بە وەزارەتی پەروەردەیە شـارەزاییـان هەبێ وهەم وانە ئەکادیمییەکانیش بخوێنن،هەروەها وانە ئیـسـلامیـیەکـانیش دەخوێنن، لە لایەکی ترەوە وانەکانی ئەدەبییش بە گشـتی گرنگی پێ ئەدەن، بۆیە ئێمە لەسەر بۆچوونەکەی خۆمانین وە بە هەڵە دا نەچووین کە وتوومـانە لە هەندێ ڕووەوە بەهێـزترن، بەراستی بە هێزترن. ئەو داوایەی کە کراوە بۆ بەرابەرکـردنی ئەو بڕوانامـەیە، ئێـوە وەکـو ئەندامـانی پەرلەمـان ئازادن بەڵام ئێـمـە لە لیـژنەی کـاروباری ئەوقـاف بە مـافـێکی ڕەوای خـۆیانی دەزانین ،هەر بۆیە لەوێ پابەند نـەکـراوە لەگـەڵ بڕوانامە ئەدەبییـەکـان حسـابیـان بۆ بکرێ بە مەبەسـتی خوێندن،بۆ ئەوەی لـە هەندێ شـوێنی تریش بتـوانن وەربـگیرێن ،چونکە توانایان هەیە ، سەرپەرشـتی پەروەدەییـان بە خـەسـتی لەسـەرە. ئێـمـە داواشـمـان کردووە کە سەرپەرشتیاری پەروەردەو ئەوقـاف،یشـیان لەسەر بێ، ئەوش ئەوە دەگەیەنێ کە ئێمە دەمـانەوێ زیاتر گرنگی بەو قوتابخانانە بدرێ بۆ ئەوەی لەڕووی زانستیەوە بەرەو پێشەوە بڕوات.

سەبارەت بە بڕوانامەکانیان،هەروەکو جەنابی شێخ عفان فەرمووی :

المادە الاۆلێ: لە یاسـای وەزارەتی ئەوقـاف لەمـەر کـردنەوەی ئەم قـوتابخـانانە لەسـاڵی ١٩٩٤ دەرچووە کە تایبەتە بەم قوتابخانە ئایینیانە، دەڵێ : المادە الاولی: (یقبل في المدرسة من أکمل الدراسـة الابتـدائیـة) پاشان مـەرجەکانی تریش هەمـووی باسی دەکات تەنهـا بوارێکی داوە هەر بۆئەوەی وەکو شـارەزای بزانن، دەڵێ:«یستثنی من شرط الشهادة من الدرس عند المشـایخ مدة تؤهله للإنخراط في المدارس الدینیة طبقاً لإمتحان تحریري خاص».

هەندێ فەقێ هەیە ئاستێکی بەرزیان هەیە، لە تەمـەنی (١٢تا ١٦) ساڵ کە بەیاسا دیاری کراوە، « یشـترط فی التسجیل ان لایقل عمر الطالب عن «١٢» عاما ولایزید عن «١٦» عاما) .واتە لەم تەمەنە ئەوەندە توانای زانستی هەبێ کە بتوانێ بە تاقیکردنەوەیەکی «تەحریری» تایبەت ئەم وانەیە ببڕێ، هەرچەندە ئەمـەش کـەمـە ئێـسـتـا لە قـوتابخـانەکـانی ناو شـاری هەولێـر(٨٠٪)

دەرچووی سەرەتای وەردەگرێت .
ئەتوانم بلێم ڕێژەیەکی زۆرکەم لەوانەی کە ڕادەی زانیاریان بەهێزە لەوە وەردەگیرێ، ئەگینا ئەوەی تر مەرجی تیبیایە،کە ئەبێ بڕوانامەی شەشی سەرەتایی هەبێ .سەبارەت بە زمانی کوردی کە کاک د. رزگار و هەندی لە برادەرانی تریش باسیان کرد، لە ماددەی پێنجەمی ئامانجی قوتابخانەی ئاینییە هاتووە:(العناية باللغة العربية والكوردية عناية تامة لانهما الوسيلة لنقل التراث والتعبير عن كافة صنوف المعرفة). دیارە سێ چوار ماددەی تریش لەپێش ئەوە هاتووە، کە زمانی کوردی کردۆتە ئامانجی خوێندن وەگرنگی پێدان، ئەمەش بەتاڵ کردنەوەی ئەو ئامانجانە بوو کە لەپێشتر دیارە ڕژێمەکانی تر، مەبەستیان بووە بەو شێوەیە نەبێت. قوتابخانەی خۆمان و وەزارەتی ئەوقاف لەگەڵ دامەزراندنی وەزارەتی ئەوقاف و کابینەی یەکەم ، ئەو بڕیارانەی بەو شێوەیە دەرکرد کە، ئەبێ قوتابخانەکان لەسەر ئاستی داواکراو بن وخزمەتی کەلتووری ئیسلامی بکەن بەزمانی پاراوی خۆمان و، خزمەتی میللەتی خۆمان بکەن بەو شێوەی کە هاتووە. لەبەر ئەوە من وائەزانم هەموو ئەو ڕایانەی کە بەڕێزان دەریان بڕی پەسەندە، بەڵام تەنها یەک بابەتی سەرنج ڕاکێشەرهەیە ئەویش، هەمووارکردنی بڕوانامەی مۆڵەتی زانستی مامۆستاکانی «حوجرەکان»کراوە، حەز دەکەم سەرنج بدەن لەم بابەتە، هەمووارکردنی ئەم بڕوانامەی مۆڵەتی زانستی کراوە بە بڕوانامەی قوتابخانەی ئایینی بە بڕیارێکی پەرلەمان ،ئەگەر پەرلەمان بڕیاری دابێ بڕوانامەکەیان هەموار بکات بە بڕوانامەیەک کە بەهاو و بایەخی نەبێت، ئەم هەموار کردنە بۆ کرا؟ لە بڕیاری ژمارە(٢٣)ی ڕۆژی (١٩٩٤/١٠/٩)، ئەمە دەقی ئەو بڕیارەیە کە دراوە ئەڵێ یەکەم : بڕوانامەی زانستی کە دراوە بەزانایەکی ئایینی لەلایەن زانایەکەوە، کە وەزارەتی ئەوقاف بڕوای پێیەتی، یەکسان ئەکرێ بە بڕوانامەی دەرچووی ئامادەیی خوێندنی ئیسلامی سەر بە وەزارەتی ئەوقاف وکاروباری ئیسلامی دووهەم: ئەنجوومەنی زانستی سەر بە وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی بەمەبەستی یەکسانی کردنی بڕوانامەکان تاقیکردنەوەیەکی «ئوصولی» خاوەنی ئەو بڕوانامەیە ئەکات.ئەمە وەکو بڕیارێک کاتی خۆی نووسراوەتەوە سەیر ئەوەیە ئەوەی مۆڵەتی زانستی هەیە و هەمووارکردنی مۆڵەتی بە بڕوانامەی قوتابخانەی ئیسلامی سەر بە وەزارەتی ئەوقاف کراوە، هەموار کردنی ڕەسمیان بۆ ئەکرێت و لە «کۆلێجی شەریعە»ی دهۆک بەرەسمی و ئوصولی ئەخوێنێت، وە ئێستاش دەرچوویان هەیە .یەکێک لەو دەرچووانە ساڵی ڕابردوو، بەڕێز «کاک مەسعود» ، بڕوانامەی پێدا ،واتە مۆڵەتی دەرچوونی پێدا ، لە هەموار کردنی بڕوانامەکەشەوە بەو شێوەیە لەوێ وەرگیراوە، بەڵام کاتێ کە هەمووارکردنەکەی لەگەڵ کراوە هێشتا ئەو مافەی پێ نەدراوە .بۆیە ئێمە ئەڵێین تکامان وایە ئەم بابەتە شتێکی زۆر ئاساییە و زۆر سروشتییە، وەکو بەڕێز (د.ئیدریس) وبەڕێزانی تریش باسیان کرد کە مادام لیژنەکان هەماهەنگیان (تنسیق)کردووە، وماددەکان زۆربەی زۆریان وەکو یەک وان، هەرچەندە سەبارەت بەوانەکان دوو ڕاو بۆچوون هەیە، ڕایەکیان ئەڵێ بەهێزترە، وڕایەکیش، ئەڵێ ڕێژەی سەدیان

چەندە، دیاری کراوە هەروەها وەزارەتی پەروەردەش رازیە بەم بابەتە و لیژنەکانی ناو پەرلەمانیش رازین بۆیە تکامان وایە بەڕێز جەنابی سەرۆکی پەرلەمان بڕیاری کۆتایی پەرلەمانی پێ بهێنێ، لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، وابزانم ناوەرۆکی ئەوەی پێویست بێ وپەیوەندار بێ بەم بابەتە باش باس کرا دوو بەدواداچوون هەیە (د. رزگار) و (د. ناسح)، کاک دکتور فەرموو.

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جەنابی وەزیر باسی(تکرید) واتە بەکوردی کردنی بەرنامەکانی خوێندنی نەکرد لەقسەکانیدا، دووەم مەسەلەی وەرگرتن، من دووپاتم کرد کە ئەو مەرجانەی بۆ وەرگرتن دانراوە دوورن لە بەرژەوەندی میللەت، لێرەدا برگەیەکەتان بۆ دەخوینم کە باسی ئەوە دەکات،ئەو قوتابییەی کە وەردەگیرێت دەبێ بەم شێوەیە بێ، دەڵێ:(يقبل في هذه المدارس الطلاب من العوائل الدينية والوطنية ومن ابناء العشائر الموالين للوطن والدولة والقيادة ومن ابناء العوائل التي قدمت للقادسية لأن هؤلاء الطلبة لهم تأثير في الوسط الاجتماعي). واتە ئەوە بوو ئامانجی سەرەکی ئەوان. لەبەر ئەوە ئێمە دووپاتی دەکەینەوە، بەرنامەکانی خوێندنی ئەوان بەڕاستی پەورەردەیەکی راست و دروستی تیدایە. هەروەها جارێکی تر سوپاسی وەزارەتی ئەوقاف دەکەین، بەراستی لەم بارەیەوە هەنگاوی پێویست نراوە ،لەگەڵ ئەوەشدا داواکارین زیاتر هەنگاو بنێن وگرنگیەکی تەواو بەزمانی کوردی بدەن، چوونکە بەزمانی کوردی باشتر ئەتووانین راستیەکانی ئەم ئاینە بزانین .چونکە ئەو زمانە زمانی دایکە(زگماکیە)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، دوای ئەوەی کە جەنابت ئەڵێی لەحکومەتی هەرێمی کوردستانەوە، لە وەزارەتی ئەوقافەوە پێڕەوێکی تایبەت دەرچووە، کە نووسراوە (نظام المدارس الدينية في أقليم كوردستان رقم« ١ » لسنة ١٩٩٤) ئەمە پێڕەوە، ئەگەر نیتە دوایی لەگەڵ لیژنەی ئەوقاف بەراوردێک بکەن حەز دەکەم نوسخەیەکەت لابێ ،بۆ ئەوەی کۆ پێ بکەین و پاشان بە جەنابتی ئەدەین، بۆ زیاتر زانیاری سوپاس، واتە دوای ئەوە پێڕەوێک دەرچووە ئەمەش پێڕەوەکەیە کاک د. ناسح فەرموو.

بەڕێز د. ناسح غەفور رەمەزان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دوو تێبینیم هەیە دەربارەی ئەو ووتانەی کە بەڕێزان باسیان کرد.

یەکەم: باسی ئەوە کرا کە گوایە پێشووتر دەرچووی قوتابخانەی ئاینیی لە «کۆلێجی شەریعە»ی دهۆک وەرگیراوە ،بەڵێ راستە وەرگیران .بەڵام ئەو کاتەی کە ئەو خەڵکە وەرگیران لە«کۆلێجی شەریعە»ی دهۆک ،«کۆلێجی شەریعە»ی دهۆک کولێجێکی باوەر پێکراو نەبوو،واتە «رەسمی

نەبوو» لەلایەن وەزارەتی پەروەردەوە .دوایی ئەوە کە ئەو کێشەیە هاتەئێرە و دوو سێ جار گفتوگۆ کرا، ئەو کاتە من وەزیری پەروەردە بووم .ئەوە بوو رەزامەندیمان لەسەر کرد کە، کۆلێجی شەریعە ببێتە بەشێک لەوەزارەتی پەروەردە ،واتە بەشێک لەخوێندنی بالآ.کەواتە پاش ئەوەی کە باوڕیان پێ کرا ئێمە ناتوانین ئەو خەڵکەی کە خوێندوویانەو چوونەتە پۆلی چوار یان سێ یان خوێندیان تەواو کردووەو دەریان بکەین. لێرەدا باسی(استثناء)ێک دەکرێت، کە من لەگەڵی نیم، واتە هەندێک لەوانەی کە شەشی سەرەتاییان تەواو نەکردووە «استثناء» دەکرێن. بەبڕوای من ئەمە«غبن»ە بەرامبەر بەو قوتابییانەی کە توانیوویانە شەشی سەرەتایی تەواو بکەن. چونکە ئەوانیش دەتوانن بەشداری تاقیکردنەوەکان بکەن. با تاقیکردنەوەی دەرەکی (الامتحانات الخارجي)، بدەن هەڵبەت من لەگەڵ پرۆژەکە بووم،بەڵام بەدوو هەموار کردن ،(تعدیل)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تکایە هەموار کردنەکە بەنووسین بنێرە بۆ لیژنەی یاسا.

بەڕێز د.ناسح غەفور رەمەزان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەگەڵ داوای لێ بوردن ، نووسراوە:(بشهادة دراسة المتوسطة والاعدادیة للدراسات الاسلامیة التابعة للوزارة التربیة)، پاشان دێت دەڵێ :(لغرض التعیین)، وە کۆتاییەکەی (الامتحانات الوزرایة)راستی ووت مامۆستا، لەناو دوو کەوانە وشەی (العامة) دابنرێ، ئەوە کێشەکە چارەسەر ئەبێ و کۆتای پی دێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، ئەگەر زەحمەت نەبێ ئەو دوو دێڕە بینێرە کە هاتینە سەر پێشنیارەکان بەڵام یەک روونکردنەوەمان هەیە لەسەر قسەکانی کاک دکتۆرد. ناسح ، ئەوەی کە جەنابت فەرمووت راستە، کاتی خۆی کە «کۆلیجی شەریعە» دروست بوو، پێش ئەوە خەڵک وەرئەگیرا. ئەو کاتە «کۆلێجی شەریعە» رەسمی نەبوو (باوەڕ پێکراونە بوو)، بۆیە ئەو خەڵکە لەوێ وەرئەگیرا. پاشان «کۆلێجی شەریعە» کە بوو بەرەسمی، ئەوەی کە وەردەگیرا دەبوایە بڕوانامەی رەسمی هەبووایە وەکو هەر قوتابییەک کەلە دانیشگا قبوڵ دەکرێ ، بەڵام کاک دکتۆر جەنابت سەرۆکی لیژنەی خوێندنی باڵای. ئەم ساڵ ئەوە ناوەکان لەلای لیژنەی پەروەردەیە خەڵک وەرگیراون لە کۆلێجی شەریعە کە ئێستاکە بەشێکە لە سیستمی خوێندنی باڵای ئێمە، هێشتاکە بەرابەریش نەکراوە، وپرۆژەکەشمان بۆ نەهاتووە. جا ئەوە با دوایی کاک عەفان بیخوێنێتەوە حەز ئەکەی ناوەکانیش ئەخوێنینەوە کاکە شێخ ببوورە فەرموو.

بەڕێز شێخ عەفان عوسمان نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەسەر وەڵامەکەی جەنابی دکتۆر ئەم ساڵ بەم مێژووە تازەیە بڕیاردرا بە وەرگرتنی ئەو قوتابیانەی

که ناویان له لیستی هاوپێچ دا هاتووه له ده یەکەمەکانی دەرچووانی قوتابخانەکانی ئایینی سەر بە وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی لەسەر هەرێم لە«کۆلێجی شەریعە»ی زانکۆی دهۆک بۆ ساڵی خوێندنی (١٩٩٧ـ ١٩٩٨) ئەمەش ناوەکانیانە. ئەمە پێش(٢٥) رۆژ یا مانگێک، ئەبێ دەرچووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

واتە هێشتا پرۆژەکە نەهاتووە بۆ ئێرە.

بەڕێز شێخ عەفان عوسمان نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

بەڵێ نەهاتووە بۆ ئێرە .ئەمە ناوەکانیانە .(جەمیل عەلی رسول، خالید ئەحمەد محەمەد، عەدنان عەبدوڵڵا کامل، ذکریا عەبدولرحمان، نامق ئیسماعیل، محەمەد حەسەن، ئومێد میکائیل، فەرسەت مستەفا، حسێن محەمەد ئیبراهیم، شەماڵ بەکر یاسین)، لەمانە سێ کەسیان لە سلێمانیە، ئەوانی تریش ، لەهەولێرن. لەهەمان قوتابخانە دەرچوون و وەریشگیراون ئێستا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

بڕوانامەکانیان بۆ بەرابەر نەکراوە؟

بەڕێز عەدنان محەمەد نەقشبەندیی:

بڕوانامەکانیان بەرابەر نەکراوە، ئێمە بەخۆمان بۆمان نەکردوون، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:

ئەمە ساڵی دووەمیشە، پاریش هەمان شت بوو .ساڵی رابردوو کۆلیژی شەریعە (اعتراف)ی پێ کراوە، هەر پارساڵ چەندها قوتابی وەرگیراوە وە ئێستا پۆلی دووهەمن ،بەبێ ئەوەی بڕوانامەکەیان بەرامبەر بکرێت. ئەو پرۆژەیەی کە لە بەر دەستاندایەو هێشتا بڕیارتان لەسەر نەداوە، بە فەرمانی سەرۆکایەتی ئەنجوومەنی وەزیران قەبول کراون .لە بڕگەیەکی تری ئەم بەرنامەیە باسمان کرد .کە ئەمە لادانە لە یاسا .باشە ئەگەر ئێستا ئەم پرۆژەیە(رفض) کرا چارەنووسی ئەو قوتابیانە چی لێ دێت و کێ لێی بەرپرسیارە؟! بۆ زانیاری سەرۆکی لیژنەی خوێندنی باڵا حەزم کرد ئەم روونکردنەوەیە باس بکەم .

بەڕێز عەفان نەقشبەندیی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

سەبارەت بە وەرگرتنیش لەناوەندییەکان یاباشتر بڵێین، لە قوتابخانەکانی ئەوقاف، لە پەیرەوەکەی دا ئاماژە بۆ ئەوە کراوەکە، ئەبێ دەرچووی خوێندنی سەرەتایی بێت ،بە«بەکەلۆری»، واتە تاقیکردنەوەی دەرەکی(خارجی) بدات، وەئەبێ دەرچوو بێت ،ئەگەر دەرنەچو بێت وەرناگیرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:
سوپاس کاک شێخ عفان ،بەڵام یەک تێبینی هەیە. لەوانەیە هەندێ برادەران جۆرە گومانێکیان لەلا دروست بوو بێت. ئێمە لامان وابوو ماددەی ئەو وانانەی کە دەگوردرێن لەو سێ ساڵەیە واتە بۆ یەک و دوو و سێ ،بە ئامادەیشەوە تێیدایە هەموو ئەندامان ئەزانن .ئەگەر لای ئەندامان نییە، و دابەش نەکراوە ،دراوە بە لیژنەکان ،«ملزمە»یەکی بچووکە ،چەند لاپەڕەیەکە.هەر چۆنێ بێ لەگەڵ ئەوەش دا، با جەنابی سکرتێر هەر بۆ روونکردنەوە و زانیاری ئەندامانی پەرلەمان، وانەکان بخوێنێتەوە کە، ساڵ بە ساڵ چ دەگوترێتەوە لەو قوتابخانانەدا بۆ ئەوەی روون بێتەوە. ئەگەر بەپێویستی ئەزانن ئەیخوێنینەوە؟ ئەگەر بەپێویستی نازانن، دوایی ئەتوانن لەرێگەی لیژنەی ئەوقافەوە تەماشای بکەن. باشە دیارە پێویست ناکات بیخوێنینەوە . سوپاستان دەکەین. کە واتە یەک دوو پێشنیار هەبوو، کە بخرێتە سەر مادە یەک .کاک محەمەد فەرموو.

بەڕێز محەمەد حەسەن باڵەتە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.
دەربارەی ئەو راپۆرتەی لیژنەی ئەوقاف و لیژنەی پەروەردە ،ئێمە کۆکین لەگەڵیان دا و هیچ لاریمان نییە لەسەری. بەڵام دەربارەی یاسای کاک جەمیل و کاک رەجەب، د. ناسح،یش دوو تێبینی هەیە .کاک جەمیل ئەڵێ تێبینی زیاترم لەسەر ئەمانەی خوارەوە هەیە:
المادة الاولى:
تعادل الشهادة الدراسية للمرحلتين المتوسطة والاعدادية للمدارس االدينية التابعة لوزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامية بالشهادة الدراسية للمرحلتين المتوسطة و الاعدادية للمدارس الاسلامية (ثانوية الدراسات الاسلامية) التابعة لوزارة التربية لغرض التعيين و القبول في كلية الشريعة و قسم الدراسات الاسلامية في كلية الاداب بجامعات الاقليم و ذالك بعد اجتيازهم الامتحانات الوزارية العامة المقررة قانوناً).
ئێمە پێشنیاری «د. ناسح»مان هێنا. (تعادل الشهادة الدراسية للمرحلتين المتوسطة والاعدادية للمدارس الدينية التابعة لوزارة الاوقاف والشؤون الاسلامية بشهادة الدراسة المتوسطة والاعدادية) ئەوەمان بۆ(د.ناسح)زیاد کرد، (للمدارس الاسلامية التابعة لوزارة التربية)، پاشان مادەکە تەواو ئەبێت .
سەبارەت بە پێشنیاری کاک «رەجەب» دەڵێ (الوزارية العامة). پێشنیارەکەی بۆ ئێمە هاتووە دیسان نووسیمان (وذلك بعد أجتيازهم الامتحانات الوزارية العامةالمقررة قانوناً) زیادمان کرد لەسەر ماددەکە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن:
بەڵێ راستە د. ناسح ،پێشنیارێکی تریشی هەبوو. فەرموو کاک محەمەد.

بەڕێز محەمەد حەسەن باڵتە:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەن.

سەبارەت بە كاك جەمیل دیسان دەڵێت:(ان یكون التعیین في وزارة الاوقاف والشؤون الاسلامیة) پاشان دەڵێت:(لغرض التعیین في وزارة الاوقاف). ئێمە بڕوانامەی ئایینیمان بەرابەر كرد بە بڕوانامەی ئامادەیی ،ئەوە رەها(مطلق) بوو، واتە ئەوە دەچێتە یاسای (خدمة مدنیة). بەپێی یاسای خزمەتگوزاری شارستانی دائەمەزرێت، بڕوانامەی ئایینی هەبێت، بڕوانامەی پەروەردەی هەبێت ،ئەوە دەچێتە یاسایی خزمەتگوزاری شارستانی لەبەر ئەوەی بەرابەر بووبە بڕوانامەی ئامادەیی ،لەو كاتە دا بەپێی یاسایی شارستانی (قانون مدني) دائەمەزرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەن:

بەدڵنیاییەوە ، كاك جەمیل لەگەڵ ئەوەدایە.

بەڕێز محەمەد حەسەن باڵتە:

دیسان دەربارەی كاك جەمیل، (لغرض التعیین في وزارة الاوقاف)، دیارە ئەویش چارەسەر كرا.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەن:

بەڵام كاك د.ناسیح پێشنیارێكی تری هەبوو. ئایا هەر دووكی چارەسەر كرا؟

بەڕێز د. ناسیح غەفور رەمەزان:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەن:

هەردووكی چارە سەر كرا، سوپاس .

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەن:

كەواتە ئەیخەینە دەنگدانەوە ماددە یەک (١)، بەو دوو سێ تێبینیانەی كە خوێنرایەوە بۆتان، ئەگەر جەنابی وەزیری ئەوقاف هیچ تێبینیەیەكی نییە؟ نییە. لیژنەی ئەوقافیش ئەگەر تێبینی نییە؟ لیژنەی پەروەردەش نیەتی؟ كە واتە ئەیخەینە دەنگدانەوە . مامۆستا مەلا تاهیر فەرموو.

بەڕێز مەلا محەمەد تاهیر محەمەد زین العابدین:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەن.

با ماددەكە وەكو خۆی ، لەگەڵ هەمواركردنەكە بخوێنرێتەوە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەن:

ئەگەر زەحمەت نەبێ ماددەكە جارێكی تر بخوێنرێتەوە لەگەڵ هەمواركردنەكە.

بەڕێز محەمەد حەسەن باڵتە:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجوومەن.

(تعادل الشهادة الدراسیة للمرحلتین المتوسطة والاعدادیة للمدارس الدینیة التابعة للوزارة الاوقاف والشؤون الاسلامیة بشهادتي الدراسة المتوسطة والاعدادیة للمدارس الاسلامیة التابعة لوزارة التربیة لغرض التعیین والقبول في كلیة الشریعة وقسم الدراسات الاسلامیة في كلیة الادآب بجامعات الاقلیم وذلك بعد اجتیازهم الامتحانات العامة الوزاریة المقررة قانوناً).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

روونە، دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە؟.. سوپاستان دەکەین، کێ لەگەڵ نییە؟.. بەتێکڕای دەنگ پەسەند کرا.. سوپاستان دەکەین. مادده دوو.

بەڕێز حسێن عەلی کەمال:

المادة الثانية: على الوزراء المختصين تنفيذ أحكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

هیچ تێبینی لەسەر ئەم ماددەیە نییە؟. دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە؟.. سوپاستان دەکەین، کێ لەگەڵ نییە؟.. بەتێکڕای دەنگ پەسەند کرا.

بەڕێز حسێن عەلی کەمال:

المادة الثالثة: ينفذ هذا القانون من تأريخ نشره في الجريدة الرسمية.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا محسن فەرموو .

بەڕێز مەلا موحسین خالید مستەفا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئایا ناکرێ جێ بە جێ کردنی بڕیارەکە بەشێوەیەک بکرێ ،کە پاشکۆیەکی یاسایی هەبێ، بۆ ئەو قوتابییانەی کە ئەم ساڵ وەرگیراون.چونکە هەروەک بەڕێزتان ئاگادارن سێ مانگ لەمەوبەر ئەم پێشنیار و پرۆژەانە کران ودواخرا، بۆیە پێشنیار دەکەم لەرۆژی هاتنی کە ٢٥/ ١٠ یە،پرۆژەکە بەشێوەیەکی یاسایی مامەڵەی لەگەڵ بکرێ، شتی واش کراوە لەپەرلەماندا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک محەمەد فەرموو.

بەڕێز محەمەد حەسەن باڵەتە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وابزانم ئەوە گرفتەو زەحمەتە، چونکە بڕیار ئەمڕۆ دەرچووە ، بازانکۆ بیگۆڕێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وابزانم ئەوە گرفت نییە ،زانکۆ دەیگۆڕێ . کاک سەعید فەرموو.

بەڕێز محەمەد سەعید ئەحمەد یەعقوبی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بڕیار نابێ کاریگەری «رەجعی» هەبێ .ئەگەر ئێمە رەزامەندیمان لەسەر ئەمە کرد ئەوە مانای ئەوەیە ،لەگەڵ هەڵە داین ، ئەوەش خاڵێکی پەسەند نییەو لەپەرلەمان ناوەشێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس کاک سەعید ئەیخەینە دەنگدانەوە کێ لەگەڵە؟.. سوپاستان ئەکەین... کێ لەگەڵ نییە؟...بەتێکڕای دەنگ ئەویش پەسەند کرا سوپاستان ئەکەین ئێستا بەگشتی وەکو بڕیار

ئەیخەینە دەنگدانەوە کێ لەگەڵە وەکو یاسای بەرابەرکردن؟.. سوپاستان ئەکەین.. کێ لەگەڵ نییە؟.. بەتێکڕای دەنگ ئەم یاسایە پەسەند کرا. سوپاستان ئەکەین. لیژنەی یاسا ئێوە هەر دابنیشن باشترە، چونکە بابەتێکی بچووکمان ماوەتەوە لەبەرنامەی کار، با ئەویش تەواو بکەین.
خاڵی چوارەم : پرۆژەیەکە لەلایەن وەزارەتی کاروباری تەندروستی پێشکەش کراوە بۆ ئەنجوومەنی وەزیران .ئەنجوومەنی وەزیرانیش پاش پەسەند کردنی ناردوویانە بۆ پەرلەمان، بۆ ئەوەی بڕیاری لەسەر بدەین ئەویش ،(گەیاندنی تەمەنی خانەنشینی زۆرە ملێ سەبارەت بە نۆژداران وپزیشکانی ددان ودەرمانسازکاران واتە (صیادلە)، لە«٦٣»ساڵیەو، بۆ «٦٨» ساڵ، ئێمە چاوەڕێمان کرد وەزیری کاروباری تەندروستی ئامادە بێت. چونکە پرۆژەکە تایبەتە بەوان. بەلام وادیارە نەهات. دوایی ناچار بووین پەیوەندیمان پێوە کرد، بەڕێزیان وتی :کەس ئاگاداری منی نەکردۆتەوە، دیارە سەرقاڵە لەبەر ئەوە نەیتوانی ئامادە بێت.
لێرەدا دوو بۆچوون هەیە : یا بەبێ ئامادە بوونی وەزیری کاروباری تەندروستی باسی لێوە بکەین، یا خوود دوای بخەین تا ئەو ئامادە دەبێت .وەکو ئاگادارن ئێمە وەک هەموو جارێک بەرنامەی کارمان ناردووە بۆ سەرۆکایەتی ئەنجوومەنی وەزیران بۆ ئەوەی ئاگاداری وەزیرانی پەیوەندار بکات، بۆ رۆژی کۆبوونەوە وکاتی کۆبوونەوە. جا دوو را هەیە، یان ئەبێ دوابخریت تا وەزیر ئامادە دەبێت، یان ئەگەر پێتان باشە باسی کەین. دیارە لیژنەی یاسا پێی باشە دوابخرێت، کە واتە باشتر وایە دوای بخەین. ئەیخەینە دەنگدانەوە بۆ ئەوەی دوای بخەین، کێ لەگەڵ ئەوەیە دوابخرێ بۆ دانیشتنی ئایندە؟.. سوپاستان ئەکەین... کێ لەگەڵ نییە؟ بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا کە دوابخرێ بۆ دانیشتنی ئایندە بۆ ئەوەی وەزیریش ئامادە بێت.
خاڵی پێنجەم: کۆری زانیاری ،گفتوگۆ کردن لەسەر پرۆژەی یاسای کۆری زانیاری کورد کە بەپێی نووسراوی ژمارە(٥٣٠٥)ی رۆژی(١٩٩٧/١١/٢) لەئەنجوومەنی وەزیرانەوە بۆمان هاتووە بۆ ئەوەی بیخەینە بەرچاوی ئێوەی بەڕێز، ئەویش لەسەر نووسراوی وەزارەتی داد کە بەرزکراوتەوە بۆ ئەنجوومەنی وەزیران بۆ ئەوەی بینێرێ بۆ پەرلەمان. ئەگەر لیژنە پەیوەندارەکان ئامادە بن. لیژنەی رۆشنبیری ولیژنەی ئابووری فەرموون بۆ ئێرە ،ئەمە دوا خاڵە. جەنابی وەزیری رۆشنبیری و وەزیری دادیش لێرەیە با تێبینی هەر سێ لیژنەکانتان گوێ لێ بێ، پاشان ئەگەر هەر دوو وەزارەت تێبینیان هەبێ. گوێیان لێ دەگرین، فەرموو ئێستا با لیژنەی یاسا پرۆژەکە بخوێنێتەوە بەلام بەر لەوەی بخوێنرێتەوە با تێبینیەکانی هەردوو لیژنەکەمان گوێ لێ بێ ئەوجا دەست ئەکەین بە پرۆژەکە، ئەگەر رێگامان پێ بدەن هەر دوو وەزارەتی داد و وەزارەتی رۆشنبیری ولیژنەی رۆشنبیری رایەکیان هەیە لەگەڵ لیژنەکانی تر.

بەڕێز ئەحمەد سالار عەبدولواحید:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجوومەن.

پرۆژەی کۆری زانیاری کورد کە لە ئەنجوومەنی وەزیرانەوە وەلەلایەن وەزارەتی داد بەرز کراوەتەوە. پاش ئەوەی لیژنەی رۆشنبیری کۆبووەوە و بەووردی تاوتۆی کردو چەن وچونی لەسەر کرد گەلێک